

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

**PARÇALANMIŞ AİLELERDEKİ ÇOCUKLARIN ANNE
KABUL RED ALGILAMA DÜZEYLERİNİN BENLİK
SAYGISI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Yasemin KAYADİBİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Emel ARSLAN

KONYA – 2015

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yasemin Kuyuculubi
	Numarası	138302051100
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Rehberlik ve Psikolojik Dan. Bilim Dalı / Eğitim Bilim- Anabilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	Parçalanmış Ailelerdeki Çocukları Anne Kabul- red Algılama Düzeylerinin Bulik Sayısı Açıl- tırdan İncelenmesi.

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin imzası
(İmza)

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Yasemin Kayadibi
	Numarası	138301051100
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı / Reh. Psikolojik Dan. Bilim Dalı
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doc. Dr. Emel Arslan
Tezin Adı	Parçalanmış Ailelerdeki Çocuğun anne kabul - red Algılama düzeylerinin Beslik Sayısı açısından incelenmesi	

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan ..... başlıklı bu çalışma ..29../04../2015 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doc. Dr. Emel Arslan	Danışman	
Doc. Dr. Coşkun Arslan	Üye	
Doc. Dr. Bolalut Altın	Üye	

ÖNSÖZ

Boşanma konusunda yapılan çalışmaların tarihçesi incelendiğinde, ilk çalışmaların Amerika Birleşik Devletleri'nde yapıldığı görülür. 60'lı yıllarda boşanma sonrasındaki süreçle ilgili çalışmalar, 70'li ve 80'li yıllarda ise, daha çok, boşanmanın neden olduğu sonuçlar ile ilgili çalışmalar yapılırken, ancak 90'lı yıllarda, boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri incelenmeye başlanmıştır.

Kabul-red çalışmalarının temelini, insanı sevmek ve onu her hali ile kabul etmek felsefesi olduğu düşünülürse, bunun İslam kültüründe Hz. Peygamber ile başlayan bir anlayış olduğu iddia edilebilir. O anlayışla yetişen müslüman sufiler, “yaratılanı yaratandan dolayı hoş görmek” prensibi ile sadece kendi tanıdıklarını, sevdiklerini veya çocuklarını değil tüm canlıları bir emanet bilinci ile kabul etmeyi öğütlemişlerdir. Bu sufi anlayışın kaynağı olan Hz. Peygamber'in, kuşu vefat eden çocuğa taziye ziyaretinde bulunması dikkate şayandır. Yine arkadaşlarının yanında torunlarını öpmesi, kucaklaması ve bunu teşvik etmesi, onlarla oyunlar oynayarak nitelikli vakit geçirmesi, aslında İslam kültürünün bu konudaki düşünce ve tavırlarını netleştiren örneklerdir.

Çocuğun kendisini ilgilendiren ama dahli olmayan sosyal olayların sorumluluğunu taşımak ve başkalarının suçlarının cezasını çekmek gibi bir zorunluluğu olmadığını kavramak için sadece *birey* veya *müstakil bir insan* olduğunu kabul etmek yeterlidir. Ancak bunun Batı disiplinlerinde anlaşılması ve üzerinde çalışmalar yapılması çok daha sonraları olmuştur.

Kabul ve red çalışmaları, ilgili kısımda belirtildiği gibi, 1930'lu yıllara dayanan sosyokültürel sistemler modelinden geliştirilmiştir. Kuramın temelleri, antropolojiyle de ilgilenen psikiyatrîst Kardiner tarafından 1939'daki görüşleri ile Whiting ve Child'in (1953) modeline dayanmaktadır. Rohner tarafından 1966'da geliştirilmiş ve 1975'te yayınlanan Ebeveyn Kabul-Red (EKAR) Kuramı ile tanıtılmıştır. Bu kuramı geliştirmek ve uygulanabilirliği konusunda ilgilileri bilgilendirilmek amacıyla, 2006 yılında, ISIPAR adında bir dernek de kurulmuştur. Derneğin başkanlığını Rohner yapmaktadır.

Benlik saygısı teriminin ise, “bireyin başarısının girişimlerine oranı” şeklinde ilk kez William James (1890) tarafından dile getirildiği bilinmektedir. Ancak İslam dünyasının ilk filozoflarında birisi olan El-Kindi, (ölümü 873) felsefe tanımına kendini bilme kavramını katmıştır. Ayrıca Mevlana Celaleddin Rumi, Descartes, Malebranche, Eflatun, Plotinos, Sokrates, İbni Sina, v.b. ilahiyatçı filozoflar, öğretilerini kendini bilmek kavramında anlamını bulan, içsel gelişim içerikli vermişlerdir (Astroset, 2010). Öyle ki İslam tasavvufunda kendini bilmek, Rabbini bilmenin ilk şartı bile sayılmıştır.

Biz bu çalışmamızın, hem aileleri parçalandığı için çocuklarının velayetini alarak onlarla birlikte eşsiz yaşamak durumunda kalan anneler, hem de anneleri ile birlikte yaşayan çocuklar hakkında yapılan kabul-red ve benlik saygısı konusundaki çalışmalara ışık tutması açısından önemli olduğunu düşünüyoruz.

Bu çalışmamda pek çok kişinin emeği vardır. Öncelikle araştırmamın her aşamasında ilgisini esirgemeyen, moralimi sürekli yüksek tutarak beni yüreklendiren, yoğun çalışmaları arasında bana özel olarak zaman ayırarak çalışmamın her aşamasını titizlikle takip eden sevgili danışmanım Doç. Dr. Emel Arslan Hanımefendi’ye içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Ayrıca, araştırmamızın literatür toplama aşamasında ve Ebeveyn Kabul ve Red Teorisine ilişkin değerli bilgilerini içtenlikle paylaşan, değerli ilim adamı, Connecticut Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Ronald Rohner’e, araştırmam için gerekli veri toplama aracının uygulanmasına ve değerlendirilmesine ilişkin gerekli bilgi ve deneyimlerini paylaşan değerli hocamız, Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Fatoş Erkman Hanımefendi’ye, özellikle teşekkür ederim.

Araştırmanın istatistiksel analizlerinde yardımlarını esirgemeyen Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Bülent Dilmaç Beyefendi’ye, literatür taraması sırasında tecrübelerini ve bilgilerini paylaşan Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Yrd. Doç. Dr. Süleyman Barbaros Yalçın’a, Girne Amerikan Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Mehmet Toran’a, Ege Üniversitesi Öğretim Üyesi Sayın Doç. Dr. Azmi Varan’a, Uzman Danışman Psikolog Başak Yılmaz Atmanoğlu’na, Ankara Üniversitesi Öğretim Üyesi Ebru Akün’e teşekkür ederim.

Araştırma sürecinde yaşadığım aile sorunlarımla yakından ilgilenerek moralimi yüksek tutup bir an önce çalışmayı sonuçlandırmam için beni yüreklendiren. Doç. Dr. Zekeriya Mızırak hocama teşekkür ederim.

Uygulama yaptığım okullarda bana her türlü yardımı yapan okul müdürlerine ve rehberlik hizmeti veren öğretmen arkadaşlara, mahkemelerde anketleri uygularken her türlü kolaylığı sağlayan Aile Mahkemeleri başkanlarına ve psikolog arkadaşlara, ayrıca parçalanmış aile çocuklarıyla doğal ortamda buluşmamı sağlayarak anket yapmama fırsat hazırlayan Dosteli Derneği'nin değerli yöneticilerine teşekkür ederim.

Anketleri elektronik ortama aktaran ve diğer teknik düzenlemeleri yapan asistanım sevgili Saliha Küpeli'ye teşekkür ederim.

İngilizce çevirilerde ve bazı kaynaklara ulaşmamda yardımcı olan Avustralya'dan değerli arkadaşım Zeliha Mehcur'a, İstanbul Teknik Üniversitesi'nden yeğenim Muhammed Ali Gültekin'e, Boğaziçi Üniversitesi'nden yeğenim Sadullah Gültekin'e teşekkür ederim.

Tezimi okuyarak dil ve anlatım yönünden gerekli düzeltmeleri yapan değerli ablam Hediye Gültekin Hanımefendi'ye, çalışmalarımı maddi olarak destekleyen ve bana çalışma fırsatları oluşturan kardeşlerim Mustafa ve Ertuğrul Fındık Beyefendi'lere içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarına varlıklarıyla ivme veren, hayatıma renk veren kıymetli çocuklarım Zeynep, Taha, İsmail, Mevlana'ya teşekkür ederim.

Özellikle hayatımdaki varlıkları bana güç veren, akademik çalışmaya beni teşvik eden, çalışmamın her aşamasında bana maddi-manevi yönden her türlü desteği sağlayan, bu süre zarfında benim huzurlu çalışabilmem için gerekli ortamı hazırlayan ve çocuklarımla büyük bir itinayla ilgilenen, dualarını her an hissettiğim pek değerli pek muhtereme annem Adeviye Fındık Hanımefendi'ye ve muhterem babam İsmail Fındık Bey'e sonsuz teşekkürler...

Yasemin KAYADİBİ

Konya, 2015

ÖZET

Bu çalışmada, parçalanmış ailelerde anneleri ile beraber yaşayan çocukların anneleri tarafından kabul veya red edildiklerini algılama düzeyleri ile benlik saygıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmamıza Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 15 İlköğretim Okulundan seçilen öğrenciler, Konya 1.2.3. ve 4. Aile Mahkemelerine intikal eden,7-14 yaş arası velayeti anneye verilmiş çocuklar ve Dosteli Derneğinin yardım kapsamına giren ailelerin çocukları katılmıştır. 300 çocuğa ulaşma hedeflendiği halde veri toplamada karşılaşılan sıkıntılar ve çocukların bu konuda görüş bildirmekte isteksizlikleri nedeniyle 252 çocukla çalışma yürütülmüştür.

Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu, Ebeveyn Kabul Red Ölçeği/ Çocuk Kısa Formu, Coopersmith Özsaygı Envanteri kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, çocuğun anne tarafından kabul olduğu algısı arttıkça özsaygı düzeyi de artmaktadır. Çocuğun red algısı arttıkça benlik saygısı düzeyi azalmaktadır.Çocukların Özsaygı Ölçeği puanları ile annenin çocuğu Kabul-Red Ölçeği alt boyutlarından sıcaklık ve sevgi alt boyutu puanları ile özsaygı puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, saldırganlık- kin, ilgisizlik-ihmal ve ayrıştırılmamış reddetme alt boyutu puanları ile özsaygı puanı arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Çocuğun anne Kabul-red algısı çocuğun benlik saygısı düzeyini %23 düzeyinde açıklamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Özsaygı, Anne kabul red, parçalanmış aile.

ABSTRACT

To examine the detection of the maternal acceptance and rejection of the children of the broken families and it's effect on their self-esteem

The purpose of this study, was to examine the level of acceptance or refusal in broken families, of mothers and children living with their mothers' and to investigate the relation of the development of their self-esteem.

15 primary schools were selected under the Konya Provincial Directorate of Education. Children between 7-14 years of age participated that were transferred from the first second, third and fourth Family court and who were granted custody to their mother and were children of families covered by the assistance of the Dosteli Association. The researcher aimed to reach 300 children however, due to the difficulties encountered in data collection, the study was conducted with 252 children largely for the reason that those children were reluctant to express their opinions.

As a data collection tool, a Personal Information Form, the Parental Acceptance Rejection Scale / Children Short Form, and the Coopersmith Self-Esteem Inventory were adopted.

The findings express that there was a positive relationship between children's Self-Esteem Scale scores and acceptance-rejection scale of mother's, under the subscale of warmth and love, whereas there was a significantly negative correlation between self-esteem and aggression- hatred, apathy-negligence and unsorted refuse subscale scores. Higher levels of child's perceived acceptance by their mother expressed higher levels of self-esteem. However, higher levels of perceived rejection expressed lower Self-esteem levels of the child.

Children's perceptions of maternal acceptance-rejection describes the child's self-esteem levels of 23%.

Keywords: self-esteem, mother's acception- rejection, broken families.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ	x
I. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Amacı	5
1.2. Araştırmanın Önemi	5
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
1.4. Tanımlar	7
II. BÖLÜM	9
2.1. Ebeveyn Kabul Red Kuramı	9
2.2. Algılanan Kabul ve Reddetme	10
2.3. Kabul-Red Alanında Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar.....	11
2.4. Benlik Saygısı	23
2.5. Benlik Saygısı Alanında Yurt İçi ve Yurt DışındaYapılmış Araştırmalar.....	28
III. BÖLÜM	36
YÖNTEM	36
3. 1. Araştırma Modeli	36
3. 2. Araştırmanın Çalışma Grubu	36
3. 3. Veri Toplama Araçları	36

Bu araştırmada Kişisel Bilgi Formu, Coopersmith zsaygı Envanteri ve Ebeveyn Kabul-Red leği olmak üzere toplam üç veri toplama aracı kullanılmıştır.....	36
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu	36
3.3.2. Coopersmith zsaygı Envanteri (Coopersmith Self Esteem Inventory CSEİ)	37
3. 3. 3. Ebeveyn Kabul-Red leği (EKRO) (Child PARQ/Short Form).....	38
3.4. Verilerin Toplanması	40
3.5. Verilerin analizi.....	40
IV.BÖLÜM.....	41
BULGULAR.....	41
V.BÖLÜM	44
TARTIşMA VE YORUM.....	44
VII. BÖLÜM	50
SONUÇ	50
VI. BÖLÜM.....	51
ÖNERİLER.....	51
KAYNAKÇA.....	53
EKLER	66
ZGEMIş	75

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Değişkenlerle İle İlgili Tanımlayıcı İstatistikler	41
Tablo 2. Özsayı ile Anne Kabul Red Algılama Düzeyi Puanları Arasındaki Korelasyon Tablosu	42
Tablo 3. Özsayı Puanı ile Anne Kabul Red Algılama Düzeyi Puanları Arasındaki Regresyon Analizi	43

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Aile, “ortak bir geçmişi ve birlikteliği paylaşan, bireysel aile üyelerinin ve ailenin bütününün ihtiyaçlarını karşılamak için eylem planlayan, duygusal bağı olan bireylerden oluşmuş, karmaşık, toplumsal bir yapı” olarak tanımlanır (Nazlı, 2003).

İnsan, diğerleri ya da ötekiler ile yaşadığı sosyalliklere ihtiyaç duyar. Bu açıdan bakıldığında aile, ihtiyaç duyulan ilk temel kurumdur (Eşsizoglu, Yenilmez, Güleç, Yazıcıoğlu, 2012). Çocuğun doğumuyla birlikte ilk karşılaştığı ve ilk sosyal ilişkilerini kurduğu kurum, ailesidir. Aile, hem çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarını karşılar, hem de onu kişilik oluşumu, gelişimi ve davranışları açısından yönlendirebilir (Mangır, 1990).

Çocuğun ilk kişilik özellikleri aile ortamında oluşur. Bu nedenle ailenin çocuğun gelişimi üzerinde çok önemli bir etkisi vardır. Üstelik bu etki, yaşamın her döneminde, tüm yaşamı boyunca, farklı düzeylerde devam eder. (Özyürek ve Demiray, 2010).

Aile kurumu, çocuğun gelişimi ve sağlıklı bir insan olabilmesi için, duygusal gereksinimlerinin de karşılandığı yerdir. Aile üyelerinin davranışları ve birbirleriyle olan ilişkileri çocuğun yaşamını birinci derecede etkiler (Öztürk, 2006). Böylece sağlıklı bir aile ortamında sevgi ve anlayış içerisinde büyüyen çocuk, bu ortamda hem gelişimi için gerekli olan deneyimleri elde eder, hem de özsaygısını kazanır. Hoşgörülü olmayı, sevmeyi, sevilmeyi, alıcı ve bencil olmaktan kurtularak paylaşmayı öğrenir (Yavuzer, 1996).

Anne ve babaların, birbirlerine duydukları sevgi ve çocuklarına gösterdikleri yakınlık, çocuktaki güven ve huzurun temelini oluşturur. Sevgi, saygı, hoşgörü ve anlayışın hâkim olduğu ailelerde büyüyen çocukların ruh sağlıkları yerinde olur. Bu çocuklar, kendisini ve çevresini seven, kendisiyle ve hayatıyla barışık, özgüveni yüksek bireyler olarak yetişirler. Uyumlu ve özgür bir aile içinde dengeli ve tutarlı ilişkilerle büyüyen çocuk, bir birey olarak yetişkin yaşamına ulaşabilir (Yenilmez, 2012). Zira birilerini sevebilme özelliği, diğerleri ile empati kurabilme yeteneği,

kendine güvenme ve kişisel girişimde bulunabilme cesareti, yaratıcı düşünceye sahip olabilme becerisi, insanlararası ilişkilerin ve yaşantıların sonucudur (Greenspan ve Salman, 2013). Bu sebeple ailenin duygusal gelişimdeki önemi yadsınamaz.

Aile, bireyin toplumsal bağının kurulması noktasında, hayatın temelini oluşturan sosyal bir kurum olduğu halde ailenin yapısı, sosyal koşullar ve ekonomik etmenlere bağlı olarak değişiklik gösterebilir. Buna bağlı olarak farklı aile modelleri ortaya çıkabilmektedir. Örneğin toplumsal yapının en küçük birimini oluşturan çekirdek aile, bazen anne-baba ve çocukların bir arada olduğu bir kurum olamayabilir. (Şentürk, 2006). Parçalanmış aile denilen bu kurum, farklı sayılan bu aile modellerinden birisidir. Bu durumda çocuklar ya anne ile ya da baba ile yaşamak durumunda kalırlar.

Boşanma konusunda yapılan çalışmaların tarihçesi incelendiğinde, ilk çalışmaların daha yoğun olarak, Amerika Birleşik Devletleri'nde yapıldığı görülmektedir. Bu ülkede 60'lı yıllarda boşanmaların artmaya başladığı, ve boşanma sonrasındaki süreçle ilgili çalışmaların arttığı, 70'li ve 80'li yıllarda ise, daha çok, boşanmanın neden olduğu sonuçlar ile ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir. 90'lı yıllarda ise yapılan çalışmaların içeriklerinin değiştiği ve çoğunlukla boşanmanın çocuklar üzerindeki etkilerinin incelendiği dikkat çekmektedir (Öngider, 2013).

Sosyolojik ve psikolojik açıdan ele alındığında boşanma, sadece eşleri etkilemekle kalmaz; aynı zamanda çocuğun gelişiminde en önemli faktör olan tam aileye ("Tam aile" anne, baba ve çocuğun/çocukların birlikte aynı evde yaşadığı ailedir.) son verir ki bu, özellikle çocuklar üzerindeki etkileri yaşam boyu hissedilebilecek bir olaydır (Şentürk, 2013). Teorik olarak bunun bilinmesi boşanmaların önüne geçememektedir. Ülkemizde Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre son 10 yılda, toplam 1 milyon 43 bin 97 çift boşanıp evini ayırmış olması bunun delilidir (Türkiye İstatistik Merkezi, 2014).

Bilindiği gibi, benlik algısının oluşumunda en önemli devre çocukluktur. Bu dönemde yaşanan olaylar kişinin kendisi hakkındaki yargı ve değerlerini oluşturur. Benlik algısının sağlıklı bir biçimde gelişmesi yolunda destek verilmeyen

bir çocukluk dönemi, ergenlik başlangıcından itibaren bu duygunun algısında büyük olumsuzlukların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. 0-6 yaş arasında yaşanan deneyimler, öz-yeterlik ve özsaygının yani genel benlik algısının temelini oluştururlar (Öngider, 2013).

Olumlu etkileşimin boyutlarından biri çocuğu kabul etmektir. Kabul edici aileler sevgilerini ve tepkilerini öpme, kucaklama, koruma, okşama, şakalaşma gibi sözel ve bedensel biçimlerde gösterebilmektedirler. Reddedici davranışlar ise ebeveynin çocuğuna karşı saldırgan tavır sergilemesi ve çocuğunu ihmal etmesi olarak sınıflandırılmaktadır (Kitahara, 1987;Akt: Önder ve Gülay, 2007).

Güvene karşı güvensizlik evresinde annenin kendisini sevdiğinden, bırakmayacağından emin olan çocuk, annesine ve çevresindeki dünyaya güvenir (Ericson, 1968; Akt: Toran, 2005).Anneler tarafından gösterilen yakınlık, sevgi ve sıcaklık, bakım ve fiziksel konfor, endişeve destek, güzel ve olumlu şeyler söylemek, bakmak, gülümsemek, kucaklamak, çocuklara karşılaşılabilecek sosyal problemleri daha iyi çözebecerileri kazandırır (Tepeli ve Yılmaz, 2013). Çocukta iyimserlik ve mutlu olmanın temelleri atılır. Sonuç olarak çocuk, kendini sevmeye değer bulur. Verileni alırken bir yandan da verebilmek için gerekli benlik temelini oluşturur.

Aksi durumda ise anne ya da annenin yerine geçen yetişkin tarafından reddedilen, soğuk davranılan, ihtiyaçları yerinde ve zamanında sevgiyle karşılanmayan çocuk, kendisine ve çevresindeki dünyaya karşı güvensiz bir tutum içinde olur (Senemoğlu, 2012).Algılanan ebeveyn reddi, aktif ve pasif saldırganlık, düşmanlık, duygusal tepkisizlik, olgunlaşmamış bağımlılık, savunmaya dayalı bağımsızlık, bozulmuş benlik saygısı, bozulmuş öz-yeterlilik, duygusal istikrarsızlık ve negatif dünya görüşü gibi birçok ciddi kişilik sorunlarına yol açmaktadır. Daha spesifik olarak ebeveynlerinden red duygusunu algılayan çocuklar, yoğun ve kalıcı öfke, kızgınlık ve diğer yıkıcı duygulara sahip yetişkinler olabilirler (Turner, I. G. Sarason, B.R. Sarason, 2001; Rohner, Khaleque, Cournoyer,2001). Ya da reddedilen bu çocuklar, kendini korumak amacıyla, sevgi, ilgi, kırgınlık, kızgınlık duygularını ve isteklerini ifade etmekten kaçınan yetişkinler olabilir (Rohner ve ark., 2012). Ebeveynleri tarafından önemsenmeyen çocukların içinde öyle bir kızgınlık ve çaresizlik ortaya çıkacaktır ki, en vahşice bedensel işkenceler bile böyle bir duruma

oranla bir iç rahatlığı gibi görülecektir. Çünkü bedensel işkence yapan, ne kadar kütülük yaparsa yapsın, yine de bizim varlığımızı kabul ediyor demektir (James, 1970; Akt: Cüceloğlu, 2000).

Sıcak bir ilişki çocukların sorumlu ve kendi kendini denetleyebilir bir kişilik geliştirmesine yardım ederken, düşmanca ilişki ise saldırganlığı destekleme eğilimindedir (Özensel, 2004).Yine sıcak ve kabul edici ilişkiler çocuklarda bağımsızlık ve özerklik duygusunu destekleyerek olumlu benlik kavramının gelişmesini sağlarken, düşmanca ve reddedici ilişkiler çocukların utangaç kişilik geliştirmelerine sebep olur (Gander veGardiner, 1998, Akt: Tepeli ve Yılmaz, 2013).

Çocukta özsaygı, kendisinin değerli olduğuna inanmasıve kendi kendisiyle gurur duymasıdır. Bu da kendisiyle ve çevresiyle uyumlu ve barışık olup olmadığı gözlenerek anlaşılabilir. Özsaygının temelleri ailede atılmakta ve okulda şekillenmektedir. Çocukların diğer duygu gelişimlerinde olduğu gibi özsaygı gelişimlerinde de, birlikte yaşadıkları kimselerle olumlu ilişkiler kurmaları ve onlar tarafından kabul görmeleri önemlidir (Yavuz, 2014).Çocukta hünerlerin ve başarıların ortaya çıkması ve gelişmesi, benlik saygısı için temel gerçekliğin ta kendisidir. Ebeveynler tarafından kabul görme, onay ve sevgi, birinin varlığında olmanın gururunu ve hazzını yaşatır. Çocuğun kazandığı gerçek başarı, yapmaya gücü olduğu duygusunu besleyecektir (Özkan, 1994). Özsaygısı yüksek bireyler olumsuz geribildirimlerin etkisini ortadan kaldıracak stratejiler geliştirirler. Bu stratejinin temelinde, kişinin olumlu özelliklerine odaklanması yatmaktadır. Bu strateji kendine saygısı yüksek insanların yaşamda çeşitli zorluklarla karşılaştıklarında bile kendileri hakkında olumlu düşünmelerine yardımcı olur (Burger, 2006).

Willoughby, King ve Polatajko (1996) benlik saygısının, kişinin endişe işleyişini etkilediğini ve kişinin hayatında depresyon, anksiyete, motivasyon ve genel memnuniyet düzeyinin bireyin benlik saygısı ile doğrudan ilişkili olduğunusavunmuşlardır. Ayrıca ebeveynlerine aşırı bağlı bireylerindüşük benlik saygısına sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Güvenli bağlanan bireylerin daha yüksek benlik saygısına sahip oldukları, daha sosyal oldukları ve böylece daha az yalnızlık hissettikleri (Hazan ve Sahaver 1990, Akt: E. Arslan, C. Arslan ve Arı,2012), ayrıca kişisel becerileri oluşturan öz bilinç, öz saygı, duygusal farkındalık ve kendini gerçekleştirme açısından korkulu, kayıtsız ve saplantılı bağlanan bireylerden daha olumlu özelliklere sahip oldukları tespit edilmiştir. (Hamarta, Deniz ve Saltalı, 2009). Saplantılı ve korkulu bağlanmaya sahip bireyler ise olumsuz benlik düşüncesine sahiptirler. Olumsuz benliğe sahip olmaları kişilerarası problemlerde kendilerine güvensizlik göstermelerine neden olabilir (Bartholomewve Shaver, 1998, Akt: Arslan ve ark., 2012).

Önder ve Gülay (2007)'a göre erken çocukluk döneminde kabul edici bir ebeveynle kurulan ilişkiler, bireyin ileriki yıllarda diğer insanları kabullenmesinin ve desteklemesinin belirleyicilerindedir. Arslan (2008) ise, bireyin uygun bir kimlik kavramına sahip olmasının kendisine yakın bireyler tarafından kabul edilme duygusuyla ilgili olduğunu savunur; buna bağlı olarak bağlandıkları kişi tarafından kabul görmeyen ve sevilmeyen çocukların da kendilerini sevmeyi hak etmeyen bireyler olarak algılayabileceklerini vurgular. Bu durum çocuğun yetişkinliği döneminde kendisine olan saygısının ve öz yeterliliğinin azalmasına yol açabilmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, parçalanmış ailelerde anneleri ile beraber yaşayan çocukların anneleri tarafından kabul veya red edildiklerini algılama düzeyleriyle benliksayıları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Ailenin bazı sebeplerden dolayı parçalanması ve bu parçalanmışlığın çocuklara olan etkisi pek çok bilimin ilgi konusu olmuştur.

Çocuklar, bakımlarından sorumlu olan kişilerle (anne-baba gibi) olumlu ilişkiler yaşamaya ihtiyaç duymaktadırlar. Yakın bakım sağlayan kişilerle olumlu ilişkiler geliştirilmediği durumlarda çocuklar saldırgan olabilmekte, bağımlı davranışlar sergileyebilmekte ve benlik saygıları düşük bireyler olabilmektedirler. Çocukluk çağındaki bu tür örselenmeler, ileriki yaşlarda olumsuz etkilerini, bireysel

olarak kişilik sorunları, saldırganlık, madde bağımlılığı ve benzer problemlerle, toplumsal olarak şiddet ve anarşi şeklinde gösterebilmektedir.

Hiç şüphesiz aile içinde, çocuk eğitiminin ilk ve yoğun sorumlusu annedir. Çocuk-anne ilişkisi duygusal platformda başlar. Bu duygusallığın göstergesi sevgidir. Anne çocuğuna olan ilgisini, sevgisini ve kabulünü onun anlayacağı bir davranış ile göstermelidir. Annesi tarafından sevildiğini hissettiği andan itibaren çocuk, ondan gelen eğitici her türlü eylemi de kabul edecektir.

Anne ile çocuğun taa doğumdan itibaren sevgi ve kabule dayalı ilişkisi, sağlıklı bireylerin yetiştirilmesi açısından çok önemlidir. Öyle ki, bu ilişkinin dengeli, sürekli, tutarlı bir şekilde sağlanması ve devam ettirilmesi, bebeğin fizyolojik ihtiyaçları kadar önemlidir. Psikonaltik düşünürlere göre, eğer çocuk, yaşamının ilk yılında anlamlı bir şekilde annesiyle ilişki kurabiliyor, sıcaklığını ve sevgisini hissedebiliyorsa kendini güvenli hissedecektir (Arı, Üre ve Yılmaz,2005).

Bizim bu çalışmamızın hem parçalanmış aile olmanın sonucunda çocuklarının velayetini alarak onlarla birlikte partnersiz yaşamak durumunda olan annelerine hem de annesiyle birlikte yaşayan çocuklarına kabul-red ve öz saygı gelişimine etkisi konusunda ışık tutması açısından önemli olacağını düşünüyoruz.

1.3.Araştırmanın Sınırlılıkları

1.3.1. Araştırmada 2013-2014 öğretim yılında Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı 15 İlköğretim Okulu'ndaki parçalanmış aile çocuklarının bir kısmı, Konya 1.2.3. ve 4. Aile Mahkemeleri'ne intikal eden davalardaki velayeti anneye verilmiş 7-14 yaş arası çocukların bir kısmı ve Dosteli Derneği'nin yardım kapsamına giren parçalanmış bir kısım ailenin çocukları ile sınırlıdır. Araştırma için bu kurumlardan izin alınmış ve 252 çocukla iletişim sağlanmıştır.

1.3.2. Bu araştırmanın verileri Copersmith Özsaygı ve Ebeveyn Kabul - Red Ölçeklerinden alınan bilgilerle sınırlıdır.

1.4.Tanımlar

Kabul-Red

Rohner'e göre kabullenme,ebeveynlerin çocuklara karşı hissettikleri ve onlara gösterdikleri sevgi,yakınlık,ilgi ve destek gibi bazı ebeveynlik özelliklerine işaret eder.Öpme, sarılma, kucaklama, gülümseme gibi fiziksel, övme, güzel sözler söyleme gibi sözel sevgi gösterileri, ebeveynlerin çocuklarını kabullenmelerini ifade eden davranışlardır (Rohner, Khaleque ve Cournoyer, 2012).

Reddetme ise çocuğun anne-babası tarafından istenmediği durumlarda ortaya çıkabilen bir tutumdur.Bu tutuma maruz kalan çocuklar, anne-babalarının, reddedici olduğu belirgin, sevgi, ilgi, sorumluluk ve duyarlılıktan yoksun davranışları ile karşılaşır. Bu davranışlar, saldırganlık, kin, ilgisizlik, ihmal ve ayırıştırılmamışreddetme şeklinde olabilmektedir (Rohner ve ark., 2012).

Benlik Saygısı

Türk Dil Kurumu'nun Büyük Türkçe Sözlüğü'nde benlik, "bir kimsenin öz varlığı, kişiliği, onu kendisi yapan şey, kendilik, şahsiyet" olarak tarif edilir (Akalın, 2011).

Kimlik iki kavramdan oluşur: Birincisi benlik kavramıdır. Kişinin niteliklerini, rollerini, hedeflerini, çıkarlarını, değerlerini ve inançlarını içerir. İkincisi ise, benlik saygısıdır. Diğerlerine kıyasla bireyin, kendi yeteneklerini, zayıf ve güçlü yönlerini fark etmesidir (Kingsley, 2012).

Benlik saygısı, "bireyin kendisini yeterli, önemli, başarılı ve değerli olarak algılama derecesi" olarak tanımlanır.İnsanın kendisini gerçekçi bir şekilde görerek değerlendirmesini, kendisini olduğu gibi kabullenmesini ve kendisine sevgi, saygı duymak suretiyle kendi özüne güvenebilmesini sağlayan olumlu bir ruh hali olarak benlik saygısı, ruhsal anlamda sağlık vemuatluluğun bir anahtarı ve başarılı olmanın ön koşuludur (Coopersmith, 1974, Akt: Kimter, 2008).

Benlik kavramının beğenilip benimsenmesi, özsaygıyı oluşturur. Benlik saygısı, kendini değerli, olumlu, beğenilmeye ve sevilmeye değer bulmaktır; kendini

olduğu gibi kabullenmeyi, özüne güvenmeyi sağlayan olumlu bir ruh halidir (Yörükoğlu, 2000).

II. BÖLÜM

2.1. Ebeveyn Kabul Red Kuramı

Ebeveyn Kabul-Red Kuramı (EKAR) (Parental Acceptance and Rejection Theory),

ebeveyn kabul ve reddinin nedenlerini, sonuçlarını, ayrıca diğer değişkenlerle ilişkilerini açıklamayı amaçlayan bir sosyalizasyon kuramıdır (Rohner, 2005).

EKAR Kuramı, temelleri 1930'lu yıllara dayanan sosyokültürel sistemler modelinden geliştirilmiştir. Kuramın temelleri, antropolojiyle de ilgilenen psikiyatrist Kardiner'in 1939'daki görüşleri ile Whiting ve Child'in 1953 modeline dayanmaktadır. Rohner tarafından 1966'da geliştirilerek, 1975'te yayınlanan Ebeveyn Kabul-Red (EKAR) Kuramı tanıtılmaktadır. Rohner (1986), EKAR Kuramı'nın 20. yüzyılda batılı psikologların ebeveyn çocuk etkileşimine ilgi duymaları sonucu doğduğunu; özellikle Amerika'da psikologların, ebeveyn çocuk etkileşiminin yanı sıra "ebeveyn kabulüne" de ilgilerinin arttığını belirtmiştir (Öngider ve Karadeniz, 2013).

Rohner Khaleque ve Cournoyer (2012), "ebeveyn kabul-red teorisinin yöntemleri, kanıtları ve yansımalarına giriş" başlıklı araştırmalarında, kabul-red konusunu ayrıntılı bir şekilde, üç teori altında ele almışlardır: Kişilik alt teorisi, başa çıkma alt teorisi, sosyo- kültürel sistemler alt teorisi. Araştırmaya göre, kişilik alt teorisi iki genel soru sorar. Birincisi çocuk, farklı sosyo-kültürel sistemlerde, farklı etnik gruplarda, farklı cinsiyetlerde ebeveyn kabul-red veya diğer bağlanma figürlerini aynı şekilde mi algılar? İkincisi, çocukluktaki reddedilmenin etkileri yetişkinlik ve yaşlılıkta ne dereceye kadar etkilidir?

Başta çıkma alt teorisinin temel bir tane sorusu vardır. Bazı yetişkinler ve çocuklar, duygusal açıdan çocukluk red deneyimleri daha fazla olan bireylere kıyasla ne kadar daha etkili başa çıkma direnci gösterir (Rohner ve ark. 2012).

Son olarak, sosyo-kültürel sistemler teorisi iki farklı soru sorar: İlk olarak, neden bazı anneler sıcak ve sevgi dolu iken bazıları soğuk, saldırgan ve ihmalkârdır? İkincisi, toplumun genel yapısı, bireyin davranış ve inançlarını ne derece etkiler?

Zira bazı toplumlarda ebeveynlerin, çocuklarını reddetme eğilimi daha fazla iken bazı toplumlarda kabul eğilimi daha baskındır (Rohner ve ark. 2012).

Kuram, tüm insanların onlar için önemli olan kişiler tarafından sıcaklık almaya ihtiyaçları olduğu temel varsayımıyla hareket etmektedir. Sıcaklık alma ihtiyacının, kültür, ırk, fiziksel özellikler, sosyal statü, dil, coğrafya gibi diğer kısıtlayıcı koşullardan bağımsız olarak tüm insanlıkta bulunduğu öne sürülmektedir (Rohner, 1986; Akt:Yılmaz, 2007).

2.2. Algılanan Kabul ve Reddetme

Aile, güçlü sevgi, şefkat ve sadakat duygularıyla birbirine bağlı bireylerin oluşturduğu, insanın var olmasını, soyunu sürdürmesini, biyolojik ve sosyal ihtiyaçlarını gidermesini sağlayan, insanlık tarihi boyunca tüm toplumlarda görülen en küçük oluşum ve sosyal bir sistemdir. Aile, anne-baba ile çocuğun benlik algısı ve temel güven duygusunun oluşması ile ilişkili olarak çocuğun temel kişilik gelişimini desteklerken aynı zamanda kardeşler arasındaki ilişki ve sosyal becerilerin gelişmesine de katkıda bulunur (Eşsizoglu ve ark., 2012).

Çocuk, başkası tarafından olduğu gibi kabullenildiğini hissettiğinde artık bulunduğu noktadan ilerlemeyi, nasıl değişeceğini, farklı olacağını ve olduğundan daha iyi olabileceğini düşünmeye başlayacaktır (Gordon, 2014).

Kabul ve red; sıcak (kabul edici ya da onaylayıcı) veya düşmanca (red edici ya da onaylamayan) olabilen ana baba davranışını ifade eder. Sıcak bir ilişki çocukların sorumlu ve kendi kendini denetleyebilir bir kişilik geliştirmesine yardım ederken, düşmanca ilişki saldırganlığı destekleme eğilimindedir (Özensel, 2004).

Her birey çocukluğunda ebeveyninden ya da yakın bakıcılarından tecrübe ettiği kadar kabul ve red boyutu geliştirmiştir. Kabul ve red, ebeveynliğin samimiyetinin boyutunu gösterir. Bu samimiyet boyutu, çocuk ve ebeveynler arasındaki duygusal bağın kalitesi ile ilgilidir. Bu duygular fiziksel, sözel ve sembolik davranışlarla ifade edilebilir (Rohner ve ark., 2012).

Yavuzer (1996)' e göre reddetme, “çocuğun bedensel ve ruhsal gereksinimlerini karşılamayı aksatarak ona düşmanca duygular beslemek” şeklinde tanımlanabilir.

Özetle ebeveyn kabulü, sıcaklık, sevgi, bakım, konfor, endişe, fiziki ve duygusal bakım ve destek anlamlarına gelirken, ebeveyn reddi ise fiziksel ve psikolojik yaralayıcı davranışlardır (Rohner ve ark., 2012).

Bu bölümde algılanan kabul ve red üzerine Türkiye’de ve yurt dışında yapılmış bazı çalışmalara yer verilmiştir.

2.3.Kabul-Red Alanında Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

ISIPAR (International Society for Interpersonal Acceptance and Rejection) 24 Haziran 2006’da İstanbul da Kişilerarası Kabul Red Kongresinin sonucu olarak kurulmuş bir dernektir. Merkezi Amerika Birleşik Devletleri’nin Connecticut Üniversitesi’ndedir ve başkanlığını Ronald P.Rohner yapmaktadır. Derneğin kuruluş amacı, sadece kişilerarası kabul red çalışmalarını değil, aynı zamanda ebeveyn kabul red,akranlar arası kabul red gibi konularda yapılan çalışmaları teşvik etmek ve desteklemektir (Rohner, 2005).

Khaleque (2002), ebeveyn sevgisi ve insanın gelişimi içinde ebeveyn kabul ve redteorisini açıklamış olduğu makalesinde, Rohner’in 1960 yılında geliştirdiği ebeveyn kabul-red teorisini ayrıntılı olarak incelemiştir. Teoriyi beş sorunun cevabı şeklinde ele alan araştırmacı, makalesinde sorulara ayrıntılı olarak cevaplar vererek teoriyi açıklamıştır. Dünyada her toplum ve etnik grup ebeveyn kabul red üzerine araştırmalar yaparak ebeveyn kabul red teorisine katkı sağlamıştır bu araştırmalar göstermiştir ki; çocukların, ergenlerin ve yetişkinlerin yaklaşık %80 inin cinsiyet farklılıkları, ırk, dil, etnik ve sosyo kültürel yapıları veya diğer belirleyici koşulları ne olursa olsun ebeveyn reddinden etkilendiklerini, geri kalan %20 sinin ise kendilerini ebeveyn reddinden koruduklarını ifade etmiştir.

Rohner ve Khaleque (2002), “Ebeveyn Kabul-Red ve Ömür Boyu Gelişme”başlıklı makalesinde kabul-red teorisini açıklamışlardır. Kabul-red çalışmasının 1930 yıllarında başladığının belirtildiği ve ebeveyn kabul reddinin öneminin açıklandığı çalışmada, ebeveyn reddinin yetişkinlikte sebep olacağı problemlerden (depresyon, davranış problemleri, madde bağımlılığı)bahsedilmiştir. Ayrıca, farklı kültürlerde ebeveyn kabul reddinin nasıllığı konusu ele alınmıştır.

Erkan ve Toran (2004),Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde yaşayan ve 5 yaşında çocuğu olan alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarını incelemek amacıyla, 123 anne ile bir çalışma yürütmüştür. Çalışmanın sonucunda annelerin eğitim düzeyi düştükçe çocuklarını red davranışının arttığı, eğitim düzeyi yükseldikçe red davranışının azaldığı sonucuna varılmıştır. Yine annelerin yaşları arttıkça çocuklarına karşı olan reddetme davranışlarının da arttığı gözlenmiştir. Araştırmaya göre, alt sosyo-ekonomik düzeye mensup annelerin sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça çocuklarına karşı olan red davranışlarının da arttığı ortaya çıkmıştır. Ailenin gelir düzeyi arttıkça, annelerin red davranışının azaldığı, gelir düzeyi azaldıkça red davranışlarının arttığı elde edilen bir diğer sonuçtur. Fakat çocukların cinsiyetinin, çocuğu kabul ve red davranışları üzerinde etkili olmadığı saptanmıştır.

Toran (2005), farklı sosyo-kültürel düzeylere sahip annelerin çocuklarını kabullenme ve reddetme davranışlarının incelenmesi amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın örneklem grubunu Diyarbakır'ın Ergani ilçesinde yaşayan 123'ü alt, 123'ü de üst sosyo-kültürel düzeye sahip olmak üzere toplam 246 anne oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Kişisel Bilgi Formu ve Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği-Anne Formu kullanılmıştır.

Araştırmanın sonucunda, annelerin çocuklarına karşı olan kabul ve red davranışlarında, alt ve üst sosyo-kültürel düzey arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Annelerin öğrenim düzeyleri ve ailelerin aylık gelir düzeyleri ile annelerin çocuklarına karşı olan kabul ve red davranışlarının açıkça ilişkili olduğu tespit edilmiştir.Ayrıca araştırmanın sonucuna göre, alt sosyo-kültürel düzeye sahip annelerin yaşları ve ailelerindeki birey ve çocuk sayısı ile annelerin çocuklarına karşı olan kabul-red davranışı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır. Yine hem alt hem de üst sosyo-kültürel düzeyde çocukların cinsiyetinin, annelerin kabul-red davranışlarının niteliği açısından önemsiz olduğu görülmüştür.

Toran (2005), Ebeveyn Kabul-Red Kuramı üzerine temellendirilmiş çalışmasında, ayrıca, çocuklukta algılanan ebeveyn kabul-reddi ile yetişkinlikte algılanan eş kabul-reddi arasındaki ilişkiyi de inceledi. Çalışmanın bu kısmında, birlikte olan 245 birey,yakın ilişkilerinden memnun olanlar ve olmayanlar şeklinde

iki gruba ayrıldı. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, ilişkilerinden memnun olmayan deneklerin, memnun olan deneklere göre, gerek sürmekte olan yakın ilişkilerinde, gerekse çocukluklarında ebeveynleriyle yaşadıkları ilişkilerde, anlamlı düzeyde daha yüksek red davranışı sergiledikleri rapor edildi. Çocukluklarında ebeveynleri tarafından kabul görmüş denekler, benzer şekilde, yakın ilişkide oldukları eşleri tarafından da kabul hissettiklerini belirttiler.

Yener (2005), çocukların algıladıkları ebeveyn kabul-reddi ile psikolojik uyumun birbirleriyle ilişkisini ve bu iki değişkenin okul başarısı ile ilişkisini, yaşları 11 ila 15 arasında değişen 184 kız ve 169 erkek öğrenci üzerinde incelemiştir. Kız ve erkek çocukların, anne-babalarından algıladıkları kabul düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin birbiri ile anlamlı şekilde ilintili olduğu ve yüksek ölçüde doğru orantılı olduğusaptanmıştır. Aynı şekilde okul başarısı ile de hem algılanan anne-baba kabulü arasında hem de çocukların psikolojik uyumları arasında anlamlı ve doğru orantılı bir ilişki olduğu görülmüştür. Araştırmaya göre, bu değişkenlerin ilişkilerinde cinsiyet ve yaş farkının önemli olmadığı anlaşılmıştır.

Koçkar (2006), araştırmasında aile kabul ve reddi, benlik saygısı ve psikolojik uyumun öğrenme güçlüğü olan çocuklardaki ilişkilerini bulmayı amaçlamıştır. Çalışma Gazi Üniversitesi Hastanesi Çocuk Psikiyatri Bölümü'nden yaşları 8-13 arası 103 denekle yapılmıştır. Çalışmada veriler, Anne kabul-red ölçeği anne formu ve çocuk formu (PARQ), çocuklarda depresyon envanteri (CDI), çocuklarda özsaygı envanteri, çocuklarda öğrenilmiş çaresizlik envanteri (CASQ), çocuklarda sürekli kaygı envanteri, aile değerlendirme envanteri, başa çıkma envanteri (TWCI), problem çözme envanteri, Maslach tükenmişlik envanteri, Beck depresyon envanteri kullanılarak toplanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrenme güçlüğü olan çocukların diabetli çocuklara göre daha fazla psikolojik uyum sorunu yaşadıkları, ve öğrenme güçlüğüne sahip çocukların annelerinin diabetli annelere göre psikolojik uyumları ile ilgili daha fazla sorun yaşadıkları belirlenmiştir. Bulgular öğrenme güçlüğü olan çocukların tedavi ihtiyaçları, aile ve çocuklara öğrenme güçlüğü ile baş etme becerileri kazandırma ve bu çocuklarda ortaya çıkan psikososyal sorunları önleme amacıyla erken tanı konulmasının önemi çerçevesinde tartışılmıştır.

Eryavuz (2006), çalışmasını ebeveyn kabul-red kuramı üzerine temellendirmiştir.Çalışmasında çocuklukta yaşanan ebeveyn kabul reddi ile yetişkinlikte yaşanan eş kabul reddi arasındaki ilişkiyi incelemiştir.Araştırmanın örneklemini 153 bekâr, 145 evli, toplam 298 kadın ve erkekten oluşmaktadır. Yakın ilişkisinden memnun olmayan denekler, ilişkisinden memnun olanlara göre, hem çocuklukta ebeveynleri tarafından, hem de bugünkü yaşamlarında eşleri tarafından daha fazla red algılamaktadırlar. Çocuklukta ebeveynleri tarafından kabul edilen denekler, bugün eşleri tarafından da daha çok kabul algılamaktadırlar. Ayrıca ebeveyn ve eş kabul-red ölçümleri arasındaki korelasyonlar, çocukluk ve yetişkinlikteki kabul-red açısından, orta derecede bir sürekliliğin olduğunu göstermektedir. Çocuklukta ebeveyni tarafından red algılayan deneklerin psikolojik uyumsuzluğu daha yüksek düzeydedir. Psikolojik uyumu etkileyen en önemli faktör, erkeklerde eş kabulü, kadınlarda ise ebeveyn kabulü olarak ortaya çıkmıştır.

Varan ve Eraslan (2006), yaptıkları çalışmada yetişkinlerin çocuklukla ilgili anılarının ne kadar güvenilir olduğunu araştırmışlardır. Bu genel amaç doğrultusunda, yetişkinlerin ebeveyn kabul-reddi ile ilgili anılarının, depresif duygu durumunda değişiklik yapıp yapmadığını incelemiştirler.Çalışmada, depresyon tanısı almış 50 kişinin çocuklukla ilgili anıları, önce kişi depresyonda ikensonra da depresyon tamamen ortadan kalkmışken, iki farklı noktada değerlendirilmiş, depresyon gibi duyguları ve düşünceleri etkileyen bir durumun,çocukluk dönemine ait ebeveyn kabul-reddi ile ilgili anıları nasıl etkilediği incelenmiştir.

Kayahan (2006),annelerin bağlanma stillerininve çocukların algıladıkları kabul ve reddin çocuk ruh sağlığı ile ilişkilerini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Kliniği'ne başvuran 96 çocuk ve anneleri ile okullardan seçilen 108 çocuk ve anneleri oluşturmuştur. Deney grubu ve kontrol grubu çocukları, hem ebeveyn kabul-red açısından hem de psikolojik uyum açısından farklılaşmışlardır.Deney grubu çocukların daha fazla anne reddi algıladığı ve psikolojik uyumlarının da daha kötü olduğu belirlenmiştir. Artan anne red algısı ile birlikte çocukların uyumsuzluk puanlarının da arttığı saptanmıştır. Sorunlu grup annelerinin de kontrol grubu annelerine göre, kendi annelerinden daha fazla reddedilme algıladıkları ve özsaygılarının daha düşük olduğu belirlenmiştir. Hem

çocuk grupları arasında hem de anne grupları arasında, algılanan ebeveyn kontrolü ve bağımlılık açısından fark bulunmaması kültürel özellikler açısından açıklanmıştır. Sorunlu ve kontrol gruplarının, uygulanan ceza yöntemleri, çocukların arkadaş ilişkileri, çocukların okul başarısı, annelerin çocuğun bebekliği sırasında yaşadığı fiziksel ya da ruhsal rahatsızlıklar ve yaşam olayları açısından da farklılaştığı bulunmuştur.

Yılmaz (2007), kaygıyı, ergenlerin algıladıkları ebeveynler arası çatışma ve ebeveyn reddi ile anlamak amacıyla yapmıştır. Örneklem İstanbul'daki beş lisede okuyan 406 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmanın sonucundaki bulgular, algılanan sık ve yoğun ebeveynler arası çatışma ve ebeveyn reddinin sosyal kaygı ile anlamlı olarak ilişkilendiğini gösterirken, algılanan ebeveynler arası çatışma ve sosyal kaygı arasında anlamlı bir ilişki çıkmamıştır. Sosyal kaygı seviyeleri cinsiyetler arası fark göstermezken, bulgular ebeveynlerin ve çocukların cinsiyetlerinin sosyal kaygı anlamakta önemli olduğunu işaret etmektedir. Algılanan ebeveynler arası çatışma ve baba tarafından red, sadece erkeklerde sosyal kaygıyı belirleyen faktörler olarak çıkarken, algılanan baba reddinin sosyal kaygıyı anlamakta, algılanan anne reddinden daha önemli olduğu bulunmuştur. Ayrıca ebeveynlerin çatışması ve ebeveyn reddi arasında her iki cinsiyet için anlamlı pozitif korelasyon bulunmuştur.

Sarıtaş (2007), "anne kabul-red algısının ergenlerin psikolojik sıkıntılarına etkisi ve erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü" başlığı altında yazdığı tezinde, anne kabul-red algısı ile ergenlerin psikolojik sıkıntıları arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Aynı zamanda, erken dönem uyumsuz şemaların bu ilişkideki aracı rolü, araştırılmıştır. Çalışmaya, 198 kız 158 erkek, toplam 356 lise 2. sınıf öğrencisi katılmıştır. Katılımcıların yaşları 15 ile 18 arasında değişmektedir. Analiz sonuçları, red algılayan ergenlerin, kabul algılayanlara kıyasla öfke, olumsuz duygu hali ve kaygı durumlarını daha çok yaşadıklarını göstermiştir. Regresyon analizleri sonucunda, genel olarak, anne red algısının ve şemaların ergenlerin psikolojik sıkıntıları üzerinde temel etkileri olduğu bulunmuştur. Ancak, ayrılma-reddedilme dışındaki şemaların aracı rolü olmadığı görülmüştür. Araştırma, ayrılma-reddedilme şemasının, anne red algısı ve öfke arasında aracı rol oynadığını göstermiştir.

Önder ve Gülay (2007),annelerin kabul-red düzeyleri ile çocuklarının empati becerisi arasındaki ilişkiyi incelemek için, İstanbul Gaziosmanpaşa İlçesi'nde 387 öğrenci ile bir çalışma yürütmüştür.Araştırmanın sonucunda annelerin kabul ve red puanları ile çocukların empati puanları arasında, çok düşük ve anlamlı olmayan bir ilişki olduğu görülmüştür.Bu sonuç annelerin ölçekten aldıkları puan dağılımı ile açıklanabilir.Genel anlamda kabul edici tutuma sahip annelerin çocuklarının empati düzeyleri de orta seviyede bulunmakla birlikte bu açıdan sonuç pek de şaşırtıcı olmamıştır.

Lila ve ark. (2007),Kolombiya'da 234 ebeveyn ve yaşları 13 olan çocuklarıyla birlikte yürüttükleri çalışmalarında, algılanan anne-baba kabulü ve çocuklarının uyumu arasındaki ilişkiyi analiz etmeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın sonucunda, algılanan baba kabulü, çocukların davranışları üzerinde annenin aracılık görevi üstlenmesinden dolayı etki bırakırken, algılanan anne kabulü, çocuğun davranışsal sorunlarını doğrudan etkilemekte olduğu görülmüştür.

Önder ve Gülay (2007), “Ebeveyn Kabul-Red Teorisi ve Bireyin Gelişimi Açısından Önemi” başlığı ile yazmış oldukları makalede, ebeveyn kabul-reddinin nedenlerini, sonuçlarını ve diğer değişkenlerle ilişkilerini açıklamayı amaç edinmiş ve bu teoriyi daha açık tanımlamışlardır. Araştırmacılar, kabul-red konusunda yapılmış araştırmaların tarihini, Türkiye’de ve dünyada bu konuda yapılmış araştırmaları, teorinin ayrıntılarını ve kabul-red açısından bireyin gelişimini ele almışlardır.

Batum (2007), öğrenme bozukluğu olan çocuklarda, ebeveyn reddi ve davranış sorunlarını incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada, öğrenme bozukluğu tanısı almış 7-11 yaşları arasındaki 53 çocuk, yaş, cinsiyet, anne-baba eğitimi ve mesleği açısından eşleştirilmiş 57 çocukla karşılaştırılmıştır. Araştırmanın sonunda,öğrenme bozukluğu olan çocukların karşılaştırma grubuna kıyasla ebeveynleri tarafından daha çok reddedildiklerini ve daha fazla davranış sorunu gösterdiklerini, red algısı açısından bakıldığında öğrenme bozukluğu olan kızların aynı gruptaki erkeklere kıyasla daha yüksek red algısına sahip oldukları bulunmuştur.

Kanyas (2008),ebeveyn-çocuk ilişkisinin kardeşler arası kıskançlık, çatışma ve olumluluk gibi dinamiklere olan etkisini, kardeş sıralaması, yaş farkı ve cinsiyet gibi özellikleri dikkate alarak incelemiştir. Sadece tek kardeşi olan 18-30 yaşları arasındaki 180 kişi ile yapılan çalışmada ebeveynleri tarafından reddedilmiş olma hissini, kardeşler arası çatışma ve kıskançlığı arttıracak ve olumluluğu azaltacak öne süren ilk hipotez, sadece anne tarafından red edilme hissi ile bağlantılı olarak doğrulanmıştır. Dolayısıyla annenin reddine kıyasla babanın reddinin, kardeş ilişkilerini daha çok etkileyeceğini bekleyen ikinci hipotez de desteklenmemiştir. Beklenenin tersine, kardeşler arası yaş farkının veya büyük kardeşin cinsiyetinin, kardeşler arası ilişkiye etkisi bulunmamıştır. Son olarak, ebeveyn kabul-red seviyesinin, kardeşler arası ilişkiler üzerindeki etkisinin iki kız kardeş arasında en yoğun olduğu desteklenmiştir.

Öğretir ve Ulutaş (2009),anne destek eğitim programının annelerin kabul-red seviyelerine olan etkilerini araştırmışlardır. Araştırmayı Ankara'da 0-4 yaş aralığında çocukları olan 58 anne ile yapmışlardır. Çalışma deney grubu ve kontrol grubu olmak üzere iki grup halinde yürütülmüştür.Anne eğitim destek programı, anneleri, dinleme ve öğrenme becerilerini geliştirme, aynı zamanda çocuklarının duygularını ve davranışlarını anlama, oyun ve oyuncağın onların gelişimi için önemi konusunda eğitmeyi içermektedir. Çalışmanın sonucunda, 12 haftalık anne eğitim programının, annelerin kabul-red seviyelerini ciddi anlamda etkilediği gözlemlenmiştir.

Yaşar (2009),4., 5. ve 6. sınıfyaş düzeyindeki 220 kız, 193 erkek denek grubuyla yaptığı çalışmadaöğrencilerin, anne-çocuk ilişkisini,kabul ve reddedici algılama düzeylerinin annelerinin evlilik uyum ve düzeyleriyle bir ilişkisi olup olmadığını araştırmıştır. Araştırmada annelerin evlilik doyumları ve uyumlarına göre çocukların anne-çocuk ilişkisini reddedici algılama düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı, ailedeki çocuk sayısına ve çocuğun sınıf düzeyine göre çocukların anne-çocuk ilişkisini reddedici ve kabul edici olarak algılamasının farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Ancak aynı çalışmada, annenin evlilik doyumunu ve uyumunu etkileyen bazı değişkenlerden cinsiyetin, sosyo-ekonomik düzeyin ve annenin evlenme

biçiminin çocukların anne-çocuk ilişkisinde reddedici algılama düzeylerinde anlamlı farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Özen (2009), anneden algılanan kabulün, ergenin benlik algısı üzerindeki rolünü ve babadan algılanan kabulün, bu ilişkideki aracı rolünü, kız ve erkek ergenler açısından incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 325 kız ve 355 erkek olmak üzere 680 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda yapılan analizlerde, gerek kız gerekse erkek ergenlerin benlik algıları ile annelerinden algıladıkları kabul arasında anlamlı ilişki olduğu, babadan algılanan kabulün ise özellikle kız ergenlerde, aracı rol oynadığı görülmüştür.

Ahmed ve ark. (2010), yazdıkları makalede, ebeveyn kabul-red teorisi üzerine yapılan zengin ve geniş araştırmaların Arapdünyasındaki kullanılabilirliğini özetlemeyi amaçlamışlardır. Araştırma, 22 ülkede yapılmış 100'den fazla çalışmayı içermektedir. Çalışmanın sonucunda, ebeveyn kabul-reddi üzerine Arap dünyasında yapılan araştırmaların, Arap olmayan toplumlarda bu konuda yapılan araştırmalara güçlü destek sağladığı kanaatine varılmıştır.

Gençtoprak (2010), çocukların anne-babalarıyla ilişkide kabul veya red algıları, psikolojik uyumları ve akademik başarılarının incelenmesi amacıyla yaptığı araştırmasını ebeveyn kabul-red kuramı üzerine temellendirmiştir. Araştırmanın örneklemini, ilkokulda öğrenim gören 316 kız ve 319 erkek öğrencidir. Araştırmada, anne ve babanın eğitim düzeyi yükseldikçe, çocuklar tarafından algılanan anne-baba kabulünün, psikolojik uyumlarının ve akademik başarılarının arttığı ortaya çıkmıştır. Anne-baba ile ilişkide algılanan kabulün, psikolojik uyuma olumlu etkisi olduğu ve akademik başarıyı arttırdığı saptanmıştır. Aynı zamanda psikolojik uyumun da akademik başarıyı önemli ölçüde etkilediği görülmüştür. Ebeveyn kabulü ve psikolojik uyum ile akademik başarı arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu da gözlemlenmiştir.

Işık(2010), ebeveyn kabul-red /kontrol, kişilik özellikleri, baş etme stratejileri ve psikolojik yakınma arasındaki bağlantıyı incelemek amacıyla, yaşları 17 ile 35 arasında 444 yetişkinle bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonuçları, ebeveyn

reddinin, farklı temel kişilik özelliklerinin ve farklı baş etme stratejilerinin, depresyon ve kaygı ile ilişkisini göstermiştir.

Malik (2010), Pakistan’da yaptığı çalışmasında, ebeveyn kabul-reddini, çocuk istismarı ve ihmali ve sosyo-kültürel bağlamda demografik değişkenlerin etkisi ile ilişkili olarak incelemiştir. Çalışma, rastgele seçilmiş 100 kız 100 erkek olmak üzere, yaşları 8 ile 12 arasında olan 200 çocukla yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, aileleri tarafından reddedilen çocukların daha çok istismar edildiği görülmüştür. Ayrıca, anne eğitim seviyesinin ve aile büyüklüğünün çocuk istismarında ciddi belirleyiciler olduğu, baba eğitim seviyesinin ve ailenin sosyo-ekonomik durumunun önemli olmadığı sonucuna varılmıştır.

Salahur (2010), üniversite öğrencilerinin geriye dönük olarak çocukluklarında algılamış oldukları ebeveyn kabul ve reddinin yetişkin bağlanma biçimleri ve depresif belirtiler ile ilişkisi adı altında yaptığı araştırmasını 266 üniversite öğrencisiyle yapmıştır. Analizlerin sonucunda, algılanan ebeveyn kabul ve red düzeyi yetişkinlikteki bağlanma özellikleri ve depresif belirti düzeylerinde cinsiyetler arası bir farka rastlanmamıştır. Sadece erkeklerin babalarından algılamış oldukları red düzeyinin, kadınlardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Ayrıca ebeveyn kabul-red düzeyinin depresyonu yordadığı sonucuna varılmıştır. Bu ilişkinin, yetişkin bağlanma özelliklerinden hem kaygı hem de kaçınma boyutunun aracı rolü olduğu görülmüştür.

Önder ve Gülay (2010), zihinsel engelli çocuğa sahip olan anne-babalarla normal gelişim gösteren çocuğa sahip anne-babaların kabul-red düzeylerinin karşılaştırmak amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul’da özel eğitim kurumlarına devam eden 8 ila 18 yaş arasındaki zihinsel engelli 80 çocuğun anne-babası ile ilköğretime devam eden, normal gelişim gösteren 9-12 yaş arası 80 çocuğun anne-babası oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, zihinsel engelli çocuğa sahip olma, anne-babanın kabul ve red düzeyi üzerinde etkilidir. Zihinsel engelli çocuğa sahip anne-babalar, normal gelişim özelliği gösteren çocuğa sahip anne-babalara göre çocuklarını daha çok reddetmekte oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Putnick, Bornstein, Lansford, Chang, Deckard, Giunta, Gurdal, Dodge, Malone, Oburu, Pastorelli, Skinner, Sorbring, Tapanya, Tirado, Zelli, Alampay, Al-Hassan, Bacchini, Bombi, (2012), 9 farklı ülkede, anne-babaların ergenlik öncesi çocuklarına karşı göstermiş oldukları kabul-red, sıcaklık, düşmanlık, ihmal davranışlarının değerlendirilmesi ile ilgili bir çalışma yapmışlardır. Çalışmaya 7-10 yaş çocukları olan 10 ülkeden 998 aile katılmıştır. Araştırmanın yapıldığı ülkeler: Çin, Kolombiya, İtalya, Ürdün, Kenya, Filipinler, İsveç, Tayland ve Amerika Birleşik Devletleri'dir. Araştırmada Rohner kabul-red ölçeğinin kısa formu ve sosyal kabul görme kısa formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, Çin, İtalya, İsveç ve Amerika Birleşik Devletleri'nde anneler babalardan daha çok kabul edici iken, Kenya'da babaların annelerden daha kabul edici oldukları bulunmuştur.

Hussain ve Munaf (2012), yetişkinlikteki psikolojik uyumsuzluğun, çocukluk çağında babalarından kabul görmeyen çocuklarda çocuklukta babalarından kabul gören çocuklardan daha fazla olduğu hipotezini test etmek için, Pakistan Karachi'de üniversite öğrencilerinden 103 erkek ve 103 kadın örneklem grubuyla bir çalışma yürütmüşlerdir. Araştırmanın sonunda hipotezin doğruluğu açıkça kanıtlanmıştır; yetişkinlerin psikolojik uyumları, çocukluk döneminde babalarından gördükleri kabul ile doğru orantılıdır.

Arzeen, Riaz ve Hassan (2012), “duygusal empatik olan ve olmayan gençlerde ebeveyn kabul-red algılaması” başlığı altında 100 kız ve 105 erkek örneklem grubu üzerinde yine Pakistan'da bir çalışma yapmışlardır. Öğrenciler 13 ila 17 yaşları arasında olup, yarısı devlet yarısı özel okullardan seçilmiştir. Çalışmanın sonucunda empatik gençlerle empatik olmayan gençlerin ebeveyn kabul-red algıları ciddi farklılık göstermiştir. Ayrıca empatik olmayan gençler, babalarının kendilerini annelerine nazaran daha çok ihmal ettiklerini düşünmektedirler.

Basılğan (2012), annelerin kabul-red düzeyi ile çocukların davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla bir çalışma yapmıştır. Rohner'in ebeveyn kabul-red kuramı üzerine temellendirilmiş olan bu çalışmanın örneklemini, her iki ebeveyni de hayatta olan 10-11 yaş grubundaki 60 çocuk ve onların annelerinden oluşan 120 kişiden oluşmaktadır. Çalışmanın sonunda, ebeveyn kabul-

red düzeyinin çocukların davranış problemi üzerine önemli bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

Ogelman veÇabuk (2013),anne babaların kabul-red değişkenleri ile 5 yaş çocuklarının sosyal konumları arasındaki ilişkileri ortaya koymak amacıyla, Muş İli'nin merkezinden 114 çocuk ve onların anne-babalarıyla bir çalışma yapmıştır.Çalışmanın sonunda,beş yaş çocuklarının sosyal konumları,cinsiyetlerine göre incelendiğinde anlamlı bir fark olmadığı görülmüş; ancak aynı yaş grubunun sosyal konumları ile ebeveynlerinin kabul-red düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.Ebeveynlerin sıcaklık-sevgi,düşmanlık-saldırganlık,kayıtsızlık-ihmal,ayrışmamış red düzeyleri gibi tutumlarınınileride çocukların sosyal konumunu etkileyebildiği sonucuna ulaşılmıştır.

Öngider (2013), boşanmış ve evli ailelerden gelen ilköğretim çağı çocuklarını, algıladıkları ebeveyn kabul reddi ile psikolojik uyum düzeyleri açısından araştırmak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Örneklem grubu toplam 262 çocuktur. Araştırmanın sonucunda, evli ailelerde babaların çocuğun psikolojik uyumu üzerinde en az anneler kadar etkili olduğu, ancak boşanmış ailelerde babaların çocukları üzerindeki etkisinin evli ailelere göre oldukça azaldığı ve çocuğun yaşamında annenin rolünün daha fazla olduğu görülmüştür.

Naz ve Kausar (2013), Pakistan'da yaptıkları çalışmada, ebeveynleri tarafından reddedildiklerini algılayan kız bireylerin kişilik uyumsuzlukları ve ergenliklerindeki depresif belirtileri incelemiştir. Çalışma farklı hastanelerden 100 kız denek ile yapılmıştır. Rohner'in ebeveyn kabul-red ölçeği, kişilik değerlendirme anketi ve depresyon ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, ebeveyn reddi ile kişilik uyumsuzlukları ve depresif belirtiler arasında pozitif korelasyon görülmüş; uyumsuz kişilikler ve ebeveyn reddinin ergenlikte depresif belirtilerin önemli belirleyicileri olduğu ortaya çıkmıştır.

Sarıtaş ve Gençöz (2013), çocukluk döneminde algılanan anne reddi ile depresyon ve kaygı gibi psikolojik sorunlar arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolünü araştırmışlardır. Çalışmaya 188 kız, 78 erkek olmak üzere, yaşları 18 ile 27 arasında 266 üniversite öğrencisi katılmıştır. Veri toplama aracı

olarak demografik bilgi formu, young şema ölçeği, ebeveyn kabul-red ölçeği, süreklilik kaygı ölçeği ve beck depresyon envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın sonundaki bulgular, anne red algısı ile kaygı arasındaki ilişkide ayrılma-reddedilme şema alanının aracı rol oynadığını göstermiştir. Öte yandan, zedelenmiş özerklik-öteki yönelimlilik şema alanının hem anne red algısı ve depresyon arasındaki ilişkide hem de anne red algısı ve kaygı arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı görülmüştür.

Tepeli ve Yılmaz (2013), çocukların problem çözme kabiliyetlerini annelerinin kabul- red seviyeleri açısından incelemiştir. 5-6 yaşlarında 359 çocuk ve onların anneleri ile yürütülen çalışmanın sonunda, anneleriyle etkileşim halinde olan ve anneleri tarafından kabul gören çocukların, sosyal problem çözme yeteneklerinin anlamlı derecede yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Ali (2014), ebeveynin gücünün ve saygınlığının ebeveyn kabulü ve çocukların psikolojik uyumları ile olan ilişkilerini araştırmıştır. Araştırma, Bangladeş, Çin, Hırvatistan, Yunanistan (iki çalışma), Kore, Pakistan (iki çalışma), Polonya, Portekiz, İspanya, Türkiye ve Birleşik Krallık olmak üzere 11 ülkeyi kapsamaktadır. Her ülkeden yaklaşık 200'er katılımcıyla yapılan araştırmada, anne-baba ve yaş aralığı 9-12 ve 13-18 olan çocukların oluşturduğu aileler, denek olarak seçilmiştir. Araştırmacı, Gençlik ve Ebeveyn Güç-Prestij Anketi, Ebeveyn Kabul Red Anketi, Kişilik Değerlendirme Anketi, Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği anketi ve Kişisel Bilgi Formu kullanmıştır. Araştırma sonucunda, öncelikle ebeveyn kabulünün tüm gruplarda çocukların psikolojik uyumlarını etkilediği anlaşılmıştır. Ayrıca, ebeveynin sahip olduğu güç ve prestij ile algılanan ebeveyn kabulü ve buna bağlı olarak çocukların psikolojik uyumu arasında olumlu yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Lie (2015), Çin'de kişilerarası kabul-red çalışması üzerine yazılmış 88 makaleyi tarayarak özet bir çalışma ortaya koymuştur. Dünya nüfusunun yaklaşık beşte birini oluşturan Çin halkı, kendi ülkeleri başta olmak üzere, Tayvan, Hong Kong, Macau, Güneydoğu Asya, Singapur ve Malezya gibi ülkelerden oluşan büyük bir coğrafyaya yayılmıştır. Araştırmanın sonuçları genel olarak şunu göstermektedir: Çin halkının kişilerarası red seviyeleri düşük, kabul davranışları ise yüksektir. Ayrıca özel ilişkileri ve davranış tarzları güç dinamiklerine bağlıdır. Kırsal kesimlerde

annelerin babalara kıyasla daha sıcak ilişkileri olduğu, babaların ise daha disiplinli davranışlar sergilediği görülmüştür. Araştırma, Amerikalı ebeveynlerle Çinli ebeveynler arasında karşılıklı sevgi üzerine yapılan karşılaştırmada, Amerikalı ebeveynlerin karşılıklı sevgi konusunda daha olumlu olduklarını, anakentlerde ise 1980'lerde Amerikalı ebeveynlerin evlilik bağlarının daha güçlü olduğunu göstermiştir. Araştırmacı, 1990 öncesinde Çin halklarının kabul-redi üzerine yapılan çalışmaların oldukça sınırlı olduğunu fakat son yıllarda bilim adamlarının psikoloji, sosyoloji ve aile çalışmaları gibi sosyal konularda çaba sarfettiklerini, enstitüler kurduklarını belirtmektedir.

Joyce, Hoener, Peterson ve Sievers (2015), hapishanelerdeki kadın mahkûmların ebeveynlerinden algıladıkları kabul-red üzerine çok az çalışma yapıldığını söyleyerek araştırmalarını bu konuda yapmışlardır. Araştırma, Amerika Birleşik Devletleri'nde tutuklu bir grup kadın üzerinde yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, kadınların çocukluklarında yaşadıkları fiziksel ve cinsel istismar ile algıladıkları anne-baba kabul-redi arasında anlamlı bir ilişki olduğunu ve mahkûmlardaki mevcut tıbbi sorunların bu ilişki ile ilgili olduğu tespit edilmiştir.

2.4. Benlik Saygısı

Benlik iletişim süreci içinde oluşan bir kavramdır. Ancak iletişim içinde insan kendi içinden çıkıp, sanki diğerlerinin gözüyle kendine bakabilmektedir. Sadece kendine değil, başkalarına da başkalarının gözüyle bakabilmeyi öğrenir. Böylece bu etkileşim içinde benlik ortaya çıkmaya başlar (Mead, 1970; Akt: Cüceloğlu, 2000).

Özsaygı benliğin duygusal yanısıdır. Kişinin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur. Özsaygı, yaşam sürecine çok önemli katkısı olan ve insanların büyük ölçüde gereksinim duyduğu bir özelliktir. Normal ve sağlıklı bir gelişmede hiçbir zaman göz ardı edilemez.

Psikolojik danışma ve psikoloji alanlarında en çok araştırılmış değişkenlerden biri olan benlik saygısını, M. Rosenberg, Schoenbach, F. Rosenberg (1995), "bireyin kendisine karşı olumlu ya da olumsuz tutumu" olarak açıklarlar ve

yüksek ve düşük benlik saygısı olarak iki boyutlu olduğunu söylerler. Yüksek benlik saygısına sahip bireyler, kendilerini değerli ve saygıdeğer hissederler; ancak bu kendini üstün görme değildir. Düşük benlik saygısına sahip bireyler ise kendilerinden memnun değildir ve kendilerini reddederler.

Rohner (2005) özsaygıyı, “kişinin kendi değeri ve ederi hakkında yaptığı genel duygusal değerlendirme” olarak kabul eder. Olumlu özsaygı, kişinin kendisini beğendiği, onayladığı, kabul ettiği, kendisiyle rahat olduğu, kendisini değerli, başkalarının saygısını hak eden biri olarak gördüğü, ender olarak kendisinden memnun kalmadığı, anlamına gelir. Olumsuz özsaygı ise, kişinin kendisini beğenmediği veya onaylamadığı, kendi değerini düşük gördüğü, kendisini hiçbir değeri olmayan, suçlanmayı hak etmiş biri olarak algıladığı ve kendisini diğer kişilerden aşağı gördüğü, anlamlarını taşır. Tüm insanlar bu iki nokta arasında yer alan özsaygı uzantısı üzerinde belirli bir noktaya konulabilir.

Kuzgun (2000), özsaygıyı “bireyin özünü bir nesne olarak ele alıp onu değerlendirmesi sonucunda kendisi hakkında vardığı yargı ve geliştirdiği tutum” olarak tarif etmektedir. Benlik saygısı ise, “öze saygı, kendine saygı” gibi terimlerle ifade edilir. Bu tutum, kendini önemli görme, kendini kabul gibi kavramlarla betimlenmiş ya da bu kavramları içeren bir üst kavram olarak açıklanmıştır.

Murphy (2011), özgüven ve özsaygı birbirinden ayrılmaz iki parçadır. Özkan (1994), benlik saygısını, kişinin kendini gururlu, değerli, gayretli, etkin ve başarılı hissetmesi şeklinde tanımlar. Kişinin kendini yargılaması ve değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan beğenmedir.

Kızgın (2008), benlik saygısını, “Kendini olduğundan aşağı ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur.” şeklinde ifade eder.

Harter (1993)’a göre benlik saygısı, bireyin kendisini ne ölçüde sevdiği, kabul ettiği ve kendisine ne ölçüde saygı duyduğuyla alakalıdır. William James (1890) ise benlik saygısını, “kişinin iddiaları ile elde ettiği başarılarının oranı” olarak açıklar; bu durumda birey başarıya odaklanmıştır. C.Horton Cooley (1986) özsaygı

ile ilgili görüşünü, bireyin kendisi için önemli gördüğü kişilerin kendisini nasıl gördüklerine ilişkin algısı şeklinde belirtir.

Coopersmith (1967), benlik saygısını kişiliğin önemli bir boyutu ve olumlu bir kişilik özelliği olarak kabul eder ve “bireyin yetenekli, önemli, başarılı ve değerli olarak algılanma derecesi” şeklinde tanımlar. Kızgın (2008), benlik saygısının gelişimine katkıda bulunan dört temel etkenden bahseder:

1) Kişinin yaşamında önemli bir yere sahip olan diğer insanlardan gördüğü ilgili, kabul edici ve saygılı muamelenin miktarı, bu konudaki temel etkenlerden biridir.

2) Benlik saygısının gelişimi açısından kişinin başarıları, içinde bulunduğu pozisyon ve sahip olduğu statü, bir başka etkidir. Bireyin başarıları, onun toplum içinde fark edilmesini ve statü kazanmasını sağlar.

3) Kişinin, başkaları tarafından kendisi için konulan ve kendi istediği amaçlara ulaşmış olması gerekir. Bu bakımdan kişinin başarılarını ve gücünü kendi ölçüleri açısından değerlendirmesi, benlik saygısının gelişmesiyle ilgili diğer bir temel etkidir.

4) Kişinin başkaları tarafından kendisi için yapılan değerlendirmelere nasıl karşılık verdiği de bir başka etken olarak gösterilmektedir.

Kişinin kendisine ilişkin yaptığı ve alışkanlık haline getirdiği değerlendirme, özsaygıyı oluşturur. Gerçek ve savunucu özsaygı olarak iki tip özsaygı vardır. Gerçek özsaygı, kendilerini hakikaten saygın ve değerli hissedenlerde, savunucu özsaygı ise kendilerini değersiz hisseden ancak böyle bir yargıyı kabullenemeyen kişilerde bulunur (Coopersmith, 1974; Aktaran: Körükçü 2004).

Benlik saygısı teorisyenleri, benlik saygısının durağan bir yapıdan ziyade dinamik bir yapı olduğunu öne sürmektedirler. Murphy (2011), özsaygının ömrünün kısa olduğunu savunur ve bu nedenle sık sık beslenip güçlendirilmesi gerektiğini belirtir.

Benlik saygısı gelişiminde, sosyal ve çevresel uyarıcıların birey hakkındaki olumlu değerlendirmelerinin büyük etkisi vardır; çünkü birey, kendi kıymetini, çevresinden edindiği bu izlenimler çerçevesinde değerlendirir; ya değerli biri olduğu ya da sevmeye, beğenilmeye değer biri olmadığı inancını geliştirir.

Benlik saygısı, pek çok psikolojik yapıdan etkilenirken, çok sayıda psikolojik yapıyı da etkiler. Örneğin, bireyin sahip olduğu özsaygı düzeyi, bireyin daha olumlu toplumsal ilişkilere yönelmesine, akademik açıdan daha başarılı olmasına yardımcı olur (Varlı, 1999; Tarhan, 1995; Akt: Eryılmaz, 2009). Yaşlıları ile pozitif ilişkiler geliştiren çocuklarda gelişmiş benlik saygısı, negatif ilişkiler geliştiren çocuklarda ise düşük benlik saygısı gözlenmiştir. Ayrıca akranları tarafından onaylandığını hissetmek, olumlu benlik gelişmesine yardımcı olur (Zimmerman, Copeland, Shope ve Dlelmmn, 1996).

Benlik saygısının sağlıklı gelişimi sonucu, yüksek benlik saygısına sahip olan birey, sosyal ilişkilerinde daha girişimci, daha güvenli ve daha atak olmaktadır (Kuzgun, 2002). Ayrıca, bireydeki, yüksek akademik başarı ve kendini olumlu anlamda geliştirme kabiliyeti yüksek benlik saygısı ile, suç işleme eğilimi ve alkol kullanımı ise düşük benliksaygısı ile ilişkilendirilmiştir (Zimmerman ve ark., 1996). Yüksek özsaygı sahibi bireylerin, düşük özsaygı sahibi kişilere kıyasla, yakın ilişkilerinde çok daha rahat oldukları da tespit edilmiştir (O'Brien, 2003). Sağlıklı benlik saygısına sahip bireyler öncelikle kendilerini daha sonra da diğerlerini tanıyıp kabul ederler (Plummer, 2011).

Rosenberg ve ark.(1995) benlik saygısının düşüklüğünü, düşük yaşam tatmini, yalnızlık, depresyon, alınganlık, kaygı ve sınırlilikle ilişkilendirmektedir (Akt: Körükçü, 2004). Konu ile ilgili araştırmalar, kişilerin kendilerini ifade etmeyi başarmalarının doğrudan bir sonucu olarak, benlik saygılarını artırıp endişe duygularını azalttıklarını, depresyonu yendiklerini, daha fazla saygı görmeye başladıklarını, hayatları ile ilgili hedeflere ulaşmada daha başarılı olduklarını, kendilerini daha iyi anladıklarını ve diğer insanlarla daha iyi iletişim kurabildiklerini göstermektedir (Alberti & Emmons, 2002, Akt: Biçer, 2009). Düşük benlik saygısının derin psikolojik nedenleri olabilir. Bu durumda profesyonel yardım

zaruridir. Yoksa birey depresyona girer, kendisinden nefret eder ve kendisini bedbahtlığa mahkûm eder ve başarısızlık başarısızlığı getirir (Murphy, 2011).

Çocuğa benlik saygısıkazandırma, çocuğun öğrenme, sevme ve yaratıcılık yeteneğini güçlendirmektedir. Özsaygı mutlulukla ve hayattaki başarıyla ilgilidir. Bazı düşünörlere göre özsaygı, tamamen aile sevgisiyle birlikte iyi bir eğitimin ürünüdür. Ayrıca çocuğun kendisine olan saygısını artırmanın bir yolu da onun tercihlerini ve duygularını kabul etmektir (Weilburger, 2010).

Çocukların sürekli ve koşulsuz sevgiye gereksinimi vardır. Benlik saygının etkin ve sürekli olabilmesi için başkalarının gözünde kim oldukları değil, kendileri oldukları için, kendilerine değer verildiğini hissetmeleri gerekmektedir (Körükçü, 2004).

Sağlıklı aile ortamında sevgi ve anlayış içinde büyüyen çocuk, gelişimi için gerekli olan deneyimleri elde etmekle birlikte aynı zamanda benlik saygısı kazanarak hoşgörölü olmayı, sevilerek sevmeyi, alıcı ve bencil olmaktan kurtularak paylaşmayı öğrenebilir (Yavuzer, 1996). Gençtan (1983), anne baba sevgisi ve benimsemesi ile çocukta benlik saygısı, özdeğer, törel bilinç, özdenetim ve çabaya yönelik davranışların gelişimi arasında yakın bir ilişkinin varlığı söz konusu olduğunu ortaya koymuştur.

Coopersmith (1967), yüksek benlik saygısı düzeylerinin gelişiminde aile ve ebeveyn tutumlarının etkilerini araştırmış ve bu araştırmasında benlik saygısı yüksek çocuklara sahip ailelere ait üç tane değişken bulmuştur:

1) Kendileri yüksek düzeyde özsaygıya sahip ve çocuklarına karşı oldukça kabul edici ebeveynler,

2) Sınırları net bir biçimde tanımlamış ebeveynler,

3) Sınırlar koymalarına rağmen çocuklarının düşüncelerine ve haklarına saygı gösteren ebeveynler.

Carl Rogers (2008), benlik saygısının oluşmasında ebeveyn-çocuk ilişkisinin üç önemli alanı üzerinde durmuştur: Bunlardan ilki çocuğa gösterilen

kabul, ilgi, şefkat ve sıcaklıktır. İkincisi, izinler ve cezalardır. Üçüncü kritik alan ise ebeveynin demokratik tutumlarıdır.

Brown ve Marshall (2006), benlik saygısını, küresel benlik saygısı, özsaygının hissedilmesi ve kişinin kendini değerlendirmesi başlıkları altında ele almışlardır. Sonuç olarak, küresel benlik saygısı, insanların bir birey olarak kendi değerleri hakkında karar vermeleri, kişinin önemli bir olay karşısında göstermiş olduğu duygusal reaksiyon bireyin özsaygısının hissedilmesini, son olarak kişinin kendini değerlendirmesini ise, bireyin kendi yeteneklerini değerlendirmesi olarak açıklanmıştır.

Benlik saygısı, hayatlarımıza yön verir. Gençliğimizde bizleri ileriye götürür, orta yaşlarımızda bizleri ayakta tutar ve ileriki yaşlarımızda bizleri canlandırır (Murphy, 2011).

2.5. Benlik Saygısı Alanında Yurt İçi ve Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar

Özkan (1994), benlik saygısını etkileyen etkenleri inceleyen bir araştırma yapmıştır. Deneklerin benlik saygılarının aileleri ile ilgili etkenlere bağlı olup olmadığını araştırmayı amaçlamıştır. Çalışmaya 17-21 yaşları arasındaki 171 kız, 379 erkek denek katılmıştır. Çalışmada Rosenberg benlik saygısı ölçeği ve ailelerine ilişkin bir anket formu uygulanmıştır. Sonuçlar Minitab programında değerlendirilmiştir. Benlik saygısının, cinsiyete, anne ve babanın eğitim durumuna, annenin mesleğine, ailenin gelir durumuna ve ailelerin ilgisine bağlı olarak değiştiği sonucuna varılmıştır.

Rosenberg ve ark. (1995), literatur tarayarak kanıtladıkları çalışmalarında özsaygıyı, kişiye özel benlik saygısı ve küresel benlik saygısı olarak iki şekilde incelemişlerdir. Küresel benlik saygısının psikolojik refah duygusunu etkilediğini, özel benlik saygısının ise bireyin okul performansı ve akademik başarısıyla ilişkisi olduğunu saptamışlardır.

Zimmerman ve ark. (1996), özsaygının ergen gelişimi üzerine etkilerini inceledikleri çalışmalarını altıncı ve onuncu sınıflara dört yıl süre ile uygulamışlardır. Çalışmada, daha önceki araştırmalarda tespit edilen dört çeşit benlik saygısı

yönergesi, gruplara uygulanmıştır. Bu yönergeler, ‘sürekli yüksek, orta ve yükselen, giderek azalan ve sürekli düşük’ şeklinde tarif edilmiş, bu derecelenme ile özsaygı değerleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, kadın ergenlerin benlik saygılarının farklı durumlarda sürekli azaldığı buna karşılık aynı durumlarda erkek ergenlerin benlik saygılarının orta düzeyde ve yükselen olduğu bulunmuştur.

Fennell (1999), “Düşük Benlik Saygısının Üstesinden Gelme” adı ile yazdığı kitabında, düşük benlik saygısı nedir, düşük benlik saygısı nasıl geliştirilir, düşük benlik saygısını devam ettiren şey nedir, bu düşük benlik saygısının üstesinden nasıl gelinir, sorularına cevap aramıştır. Kitabının sonunda yazar, benlik saygısının kendimize verdiğimiz değeri yansıttığı, düşük benlik saygısının ise kendimiz hakkındaki olumsuz yargılardan kaynaklandığı sonucuna varmıştır.

Çelik (2003), 9-11 yaş çocukların ebeveynlerinin evlilik uyumlarını ve çocukların benlik kavramı gelişimlerini incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada hem eşlerin yaşları ve öğrenim düzeylerinin hem de sahip olunan çocuk sayısının eşlerin evlilik uyumlarındaki etkisi izlenmiştir. Ayrıca çocuğun yaşının, cinsiyetinin, doğum sırasının, kardeş sayısının, anne-babanın yaşının, anne-babanın öğrenim düzeyinin, anne-babanın çocuğun yanında tartışma durumunun, aileye ilişkin kararlarda çocuğun fikrinin alınma durumunun, çocukla ilgili bir sorun yaşandığında iletişimi kuran kişinin kim olduğunun, çocuğun hatalı bir davranışı karşısında anne-babanın yaklaşımının ve anne-babanın çocuğa değer verdiğini hissettirme sıklığının, çocukların benlik kavramında farklılık yapıp yapmadığı da belirlenmeye çalışılmıştır. Araştırmacı orta-sosyo ekonomik düzeyde 180 çocuk ve onların anne-babaları üzerinde çalışmasını yürütmüştür. Verileri toplarken Genel Bilgi Formu, Piers Harris Çocuklar için Benlik Kavramı Ölçeği ve Evlilikte Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, kadın ve erkeğin yaşı ile kadının öğrenim durumunun kadının evlilik uyumunda, çocuğun cinsiyetinin, anne-babanın öğrenim düzeyinin ve çocukla ilgili bir sorun yaşandığında iletişim kuran kişinin çocuğun benlik kavramı gelişiminde anlamlı şekilde farklılık yarattığı belirlenmiştir.

Baumeister, Campbell, Krueger ve Vohs(2003), yazmış oldukları makalede özgüvenin, bireyin performansını, kişilerarası iletişim başarısını, mutluluğunu ve yaşam kalitesini etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Araştırmacılara göre benlik

saygısı, bir çok faktörle birlikte ele alındığı zaman karmaşık bir kavramdır.Örnek olarak, okul başarısına özsaygının etkisinin olduğu varsayılır. Oysa araştırmancın sonuçları, bu genel kanının aksine, özsaygının okul başarısına çok etkisinin olmadığını, akademik başarıyla özsaygı arasında çok zayıf bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ayrıca araştırmacılar, yüksek özsaygının insanda durumu olduğundan fazlagöstermek ve narsist kişilik bozukluğunun sebeplerinden sayılabildiğini ifade etmektedirler.

Yumşak (2004), betimsel bir çalışma yaparak, görme ve ortopedik engelli ergenlerin özsaygı düzeyleri ile kendilerine yönelik toplumsal algılama arasındaki ilişkinin incelenmesini amaçlamıştır.Çalışmasını 12-19 yaşları arasındaki 66 engelli ile yapmıştır. Katılımcılara Rosenberg Özsaygı Envanteri, cinsiyet, yaş, engel türü ve engelin oluş zamanı gibi bilgileri içeren Kişisel Bilgi Formu ve araştırmacı tarafından hazırlanan Engellilerin Kendilerine Yönelik Toplumsal Tutumları Algılama Ölçeği olmak üzere 3 farklı ölçme aracı verilmiştir.Çalışmanın sonuçları, engelli ergenlerin özsaygı düzeyleri ile kendilerine yönelik toplumsal tutumları algılamaları arasında olumlu yönde bir ilişki olduğunugöstermiştir. Bundan başka, bulgular, engelli kızların kendilerine yönelik toplumsaltutumları engelli erkeklerden daha olumlu algıladıklarını ortaya koymuştur.

Körükçü (2004), “altı yaş grubundaki çocukların özsaygı düzeyleri ile anne empatik becerilerinin incelenmesi” başlığıyla yapmış olduğu çalışmada, okul öncesi dönemdeki çocukların özsaygı düzeylerinin belirlenmesini, çocukların annelerinin empatik becerilerinin saptanmasını, çocukların özsaygı düzeylerinin ve annelerin empatik becerilerinin bazı değişkenlere göre farklılık yaratıp yaratmadığının incelenmesini ve annelerin empatik becerileri ile çocukların özsaygı düzeyleri arasında ilişki olup olmadığının belirlenmesini amaçlamıştır.Çalışma 115 çocuk ve annesi ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocuğun cinsiyetininve anne öğrenim durumunun çocukların özsaygı düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark yarattığı anlaşılmıştır. Aynı şekilde anne öğrenim durumunun annenin empatik becerisine kayda değer katkısının olduğu da gözlenmiştir.

Doğru ve Peker (2004), özsaygı geliştirme programının lise 9.sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeylerine etkisinin olup olmadığını belirlemek

amacıyla 168 öğrenci ile bir çalışma yapmışlardır. Haftada bir gün 90 dakika özsaygı geliştirme programı uygulanan deney grubuyla ve kontrol grubuyla yapılan bu çalışmanın sonucunda, programın uygulandığı grupla diğer grup arasında anlamlı farklılık görülmüştür.

Kapıcı (2004), ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencilerinin maruz kaldıkları sosyal dışlama, fiziksel ve sözel zorbalıkları, bunların görülme sıklığı ile ilgili bir çalışma yapmıştır. Çalışmada zorbalığın görülme türünde sosyo-ekonomik düzey, sınıf düzeyi/cinsiyete bağlı farklılıkların olup olmadığı ve zorbalığa maruz kalıp kalmamanın benlik saygısı, depresyon, durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde nasıl bir farklılaşmaya neden olduğu incelenmiştir. Araştırmaya 107 öğrenci katılmıştır. Analizlerin sonucunda, öğrencilerin %40 oranında bedensel, sözel, duygusal ve cinsel zorbalığa maruz kaldıkları, zorbalığın demografik değişkenlerden ziyade psikolojik değişkenlerle bağlantılı olduğu görülmüştür.

Bos, Muris, Mulken ve Schaalma (2006), “çocuklukta ve ergenlerde özsaygının değişimi ve buna bağlı olarak gelecek için yapılabilecek yol haritası” başlığıyla yazdıkları makalede, çocuk ve ergenlerde benlik saygısının farklı yönleriyle ele alındığı çalışmaları teorik açıdan incelemeyi amaçlamışlardır. Ayrıca, çocuk ve ergenlerin benlik saygısını değiştirmek için tedavi ve birincil önleme programlarına ilişkin araştırmalar gözden geçirilmiştir. Sonuçlar, farklı hedef grupların, özel ihtiyaçlarına dayalı olarak yapılan müdahalelerin benlik saygısının gelişimi açısından çok daha etkili olduğunu göstermiştir.

Erbil, Divan ve Önder (2006), “ergenlerin benlik saygısına ailelerin tutum ve davranışlarının etkisi” başlığıyla yapmış oldukları araştırmada, 750 öğrenciye, coopersmith benlik saygısı anketini uygulamışlardır. Araştırmanın sonucunda ergenlerin demografik özelliklerinden kardeş sayısı, anne eğitim düzeyleri ile benlik saygısı puanları arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür.

Levine, Majerovitz, Schnur, Robinson ve Soman (2008), ABD tarafından finanse edilen, çocukların benlik saygısını artırmak ve risk altındaki gençlerin sağlıklı yaşam seçimi için teşvik etmek amacıyla tasarlanmış olan RESOLVE programının daha geniş çapta ele alınıp değerlendirilmesi amacıyla bir çalışmaya başlamışlardır. Bu

programın amacı, mesleki eğitim bileşenleri ile sağlıksız davranışları önlemek için,sağlıklı yaşam tarzları, hedef belirleme ve reddetmebecerilerinin öğretimini birleştirmektir.Araştırmanın sonucunda, benlik saygısı sadece ruh sağlığı ve refahı için değil aynı zamanda sosyal davranışlar için de hedef değişken seçildi. Ayrıca güçlü aile ve toplumun temelinde bireylerdeki yüksek benlik saygısının yattığını, düşük benlik saygısının ise zayıf sosyal ilişkiler ve yaşam tarzına zemin oluşturduğu belirtildi.

Kimter (2008), üniversite öğrencilerinde dindarlık ile benlik saygısı arasındaki ilişkiyi din psikolojisi açısından incelemeyi amaçlayarak bir çalışma yapmıştır.Bu çerçevede Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi ve Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi'nde öğrenim gören 632 öğrenci üzerinde anket uygulanmıştır.Araştırmanın sonucunda, dindarlık boyutlarından inanç boyutu ile benlik saygısı arasında pozitif ve anlamlılık düzeyine ulaşan bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Gökalp (2009), lise öğrencilerinin genel, sosyal, ev-aile ve okul akademik benlik saygısını, cinsiyet, sınıf düzeyi, anne-baba ilişkilerinin yordama gücünü incelemek amacıyla bir araştırma yapmıştır.Araştırmaya, İstanbul il merkezindeki 6 lisenin 9. 10. Ve 11. sınıf öğrencilerinden 486 öğrenci katılmıştır. Araştırmacı, Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri ve Ergen-Anne ve Ergen-Baba İlişkileri Ölçeği kullanmıştır. Araştırmanın sonucunda, cinsiyetin, lise öğrencilerinin sosyal ve okul-akademik benlik saygısını anlamlı bir şekilde yordadığı anlaşılmıştır. Sınıf düzeyi, lise öğrencilerinin genelbenlik saygısını anlamlı düzeyde yordarken, sosyal benlik saygısı için yalnız onuncusınıf düzeyi anlamlı bir yordayıcı olarak bulunmuştur. Anne ilişkileri boyutlarından annenin sevgi göstermesi, sadece ev-aile benlik saygısı için anlamlı bir yordayıcıken, annenin özgürlük tanınması bütün benlik saygısı boyutlarının anlamlı düzeyde yordayıcısı olmuştur. Baba ilişkileri boyutları olan, babanın sevgi göstermesi ve babanın özgürlük tanınması değişkenlerinin her ikisi de, genel ve ev-aile benlik saygısını anlamlı düzeyde yordamıştır.

Vaselska, Orosova, Geckova, Gajdosova, Dijk ve Reijneveld (2009), gençlerde sigara ve alkol kullanımını, onların benlik saygıları ve direnme duyguları ile birlikte incelemiştir. Araştırma, Slovakya'da, 14 yaşlarındaki 694 ergen ile

yapılmıştır ve veri toplamak için Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Dayanıklılık Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonunda,erkeklerdeki kötü alışkanlıkların düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğu bulunmuştur. Buna karşılık bulunan bulgulara göre sosyal yetkinlik hem erkeklerde hem kızlardaalkol ve sigara kullanımını artırmaktadır.

Yılmazel ve Günay (2009), 12-17 yaş arasındaki öğrencilerde özsaygı ve depresyon düzeylerinin ve bunları etkileyen faktörlerin belirlenmesi amacıyla Çorum ilinde bir çalışma yapmışlardır. Veriler 622 öğrenciden toplanmıştır. Veriler, “Çocuklar İçin Depresyon Ölçeği” ve “Coopersmith Özsaygı Envanteri” kullanılarak toplanmıştır. Anne- babanın öğrenim düzeyi, kardeş sayısı, doğum sırası, ailenin ekonomik durumu, öğrencinin arkadaşlarıyla ilişkisi, algılanan sağlık durumu, algılanan ağırlık durumu ve ağırlığından memnun olma durumunun,öğrencilerin depresyon ve özsaygı puanlarını önemli ölçüde etkilediği saptanmıştır.

Güloğlu ve Kararımak (2010),üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlığın incelenmesi amaçladıkları çalışmayı 410 üniversiteöğrencisi ile yapmışlardır.Araştırmanın sonucundaki bulgular, yalnızlık ile benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık arasında negatif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Ayrıca, benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık değişkenlerinin üniversite öğrencilerinde yalnızlığı yordadığı bulunmuştur.

Seçer, Ay, İlbaý ve Çiftçi(2010), yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenim görmekte olan ikinci kademe öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerinin yaş, cinsiyet, öğrenim türü, akademik başarı ve disiplin cezası alıp almama değişkenlerine göre anlamlı farklılaşma gösterip göstermediğini incelemişlerdir. Araştırma 428 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir.Araştırma sonucunda öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin öğrenim türü, akademik başarı ve disiplin durumlarına göre anlamlı farklılaşma gösterdiği tespit edilmiştir.

Toker, Tiryaki, Özçürümez ve İskender (2010), madde kullanımı olan ve olmayanlarda çocukluk çağı örselenme yaşantılarının madde kullanma eğilimi,benlik saygısı ve başa çıkma tutumları ile ilişkisini incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmalarını 41 kişi ile yürütmüşlerdir.Bulgular, madde bağımlısı olan bireylerin

çocukluk çağında daha yüksek oranda fiziksel kötüye kullanıma uğradıkları; daha düşük benlik saygısına,daha yüksek madde kullanma eğilimine sahip oldukları ;kötüye kullanım arttıkça sorun odaklı başa çıkma tutumlarını daha az, duygu odaklı olanları ise daha yüksek oranda kullandıkları saptanmıştır.

Altun ve Yazıcı (2012), araştırmalarında üstün yetenekli olan ve üstün yetenekli olmayan öğrencilerin benlik kavramları ve akademik öz-yeterlik inançlarını karşılaştırmalı olarak incelemiştir. Araştırma grubu 385 ortaöğretim öğrencisinden (Üstün Yetenekli:124, Fen Lisesi:132, Genel Lise:129) oluşmaktadır. Veri toplamak için Bilgi Toplama Formu, Piers-Harris Çocuklar için Benlik Kavramı ve Akademik Öz-Yeterlik Ölçekleri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, üstün yetenekli öğrencilerin benlik kavramı ve akademik öz-yeterlik puanları üstün olmayan her iki gruptan daha yüksek olduğu görülmüştür. Üstün yetenekli kızlar ile erkeklerin benlik kavramları ve akademik öz-yeterlik inançları arasında anlamlı fark olmadığı bulunmuştur.

Sarıca ve Yazıcı (2013), ebeveynlerin sosyal sorun çözme becerileri ile çocukların benlik algısı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapmış oldukları çalışmada, tarama modelini kullanmışlardır. Çalışma, anaokuluna devam eden 6 yaşındaki 120 çocuk ve onların ebeveynleri ile yapılmıştır.Araştırma verilerinin toplanmasında, Sosyal Sorun Çözme Envanteri ve Demoulin Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, annelerin sosyal sorun çözme düzeyi arttıkça, çocukların öz yeterlilik ve benlik algısı düzeyi puanlarının düştüğü, babaların sorun çözme düzeylerinin çocukların benlik algısı puanları arasında bir farklılık yaratmadığı saptanmıştır.

Eriş ve İkiz (2013),ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amacı ile bir çalışma yürütmüştür. Bu çalışmada aynı zamanda cinsiyete, algılanan beden imajına, algılanan okul başarısına, okul dışındaki faaliyetlere katılma durumuna, arkadaş grubuna sahip olmalarına ve karşı cinsten özel bir arkadaşına sahip olmalarına göre değişkenlerin farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Çalışmaya rastgele seçilen 152 kız ve 148 erkek olmak üzere 300 öğrenci katılmıştır. Bulgulara göre, ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasında orta düzeyde negatif yönde bir ilişki olduğu saptanırken, cinsiyete

ve karşı cinsten arkadaşına sahip olmaya göre benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeylerinin farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan beden imajına göre benlik saygısı ve genel sosyal kaygı düzeyi ile sosyal kaygının alt boyutlarından sosyal kaçınma, eleştirilme kaygısı ve değersizlik duygusu düzeylerinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Algılanan okul başarısına göre benlik saygısı düzeyleri farklılaşmaktadır. Okul dışı faaliyetlere göre genel sosyal kaygı düzeyi ile sosyal kaygının alt boyutlarından sosyal kaçınma ve eleştirilme kaygısı düzeyleri farklılaşmaktadır. Arkadaş grubuna sahip olmaya göre benlik saygısı benlik saygısı ile genel sosyal kaygının alt boyutlarından sosyal kaçınma ve değersizlik duygusu düzeyleri farklılaşmaktadır.

Ateş (2013), benlik saygısını geliştirme programının ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerine etkisini belirlemek amacıyla yapmış olduğu çalışmasını, 157 ilköğretim öğrencisine uygulamıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak Piers-Harris Çocuklarda Öz-Kavram Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmacı çalışmasının sonunda, programa katılan öğrencilerin benlik saygısı düzeylerinin deney öncesine göre ve kontrol grubuna göre anlamlı düzeyde yükseldiğini, ayrıca bu değişimin cinsiyet ve sosyo-ekonomik düzey değişkenlerinden bağımsız olarak gerçekleştiğini tespit etmiştir.

Soltani, Mirshahjaafari, Shirani ve Arbabisarjou(2013), İran'da yapmış oldukları çalışmalarında 5-6 yaşındaki çocukların özsaygı düzeyleri ile ailelerinin eğitim seviyesi arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Kırsal kesimden ve şehir merkezinden olmak üzere toplam 68 çocukla çalışılmıştır. Veriler Pope Özsaygı Ölçeği ile toplanmıştır. Araştırmanın sonucunda ailelerin eğitim seviyesinin çocukların özsaygılarına etkisinin olduğu, fakat ailelerin ekonomik durumlarının etkili olmadığı görülmüştür.

III. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama yöntemine, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına ve elde edilen verilerin analizine yönelik bilgiler sunulmuştur.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, anne-babaları boşanmış ve velayetleri anneye verilmiş çocukların, anne kabul-red değişkeniyle ilişkili olarak benlik saygıları ile ilişkisini saptamaya yönelik betimsel bir çalışma olan genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modelidir.

Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende evren hakkında genel bir yargıya ulaşmak amacı ile, evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2014).

3. 2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma evrenini, Konya İli'nin Merkez ilçelerinde ikamet eden, parçalanmış aileye sahip ve anneleriyle birlikte yaşayan çocuklar oluşturmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunu ise; araştırmanın çalışma evreninden basit tesadüfi eleman örnekleme yöntemiyle seçilen, Konya ilinin merkezinde oturan, parçalanmış aileye sahip ve anneleriyle birlikte yaşayan 7-14 yaşındaki 252 çocuk oluşturmaktadır.

3. 3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Kişisel Bilgi Formu, Coopersmith Özsaygı Envanteri ve Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği olmak üzere toplam üç veri toplama aracı kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu, verilerin elde edilmesinde örnekleme oluşturan çocukların cinsiyetleri, anne eğitim durumları, annenin çalışıp çalışmadığı gibi

demografik özelliklerini belirlemek amacıyla, araştırmacı tarafından hazırlanmış bir formdur.

cinsiyet	Kız	94
	Erkek	158
yaş	7 yaş	18
	8 yaş	19
	9 yaş	14
	10 yaş	38
	11 yaş	73
	12 yaş	39
	13 yaş	32
	14 yaş	19
Anne eğitim durumu	İlkokul	123
	Ortaokul	56
	Lise	44
	Üniversite	29
Anneçalışıp çalışmama durumu	Çalışan	101
	Çalışmayan	151

Çocuk yaş ortalaması: 10,94

Yaş standart sapma: 2,495

3.3.2.Coopersmith Özsaygı Envanteri (Coopersmith Self Esteem Inventory CSEI)

CSEI, bir kişinin sosyal, akademik,ailesel ve bireysel hayatında kendisi hakkındaki düşüncelerini ölçmek üzere geliştirilmiştir. CSEI geliştirildiğinden beri (Coopersmith, 1967) birkaç kezrevize edilmiştir. CSEI'nin revize edilen formları, Okul Formu, Okul Kısa Formu, Yetişkin Formu'dur.

Bu çalışmada Okul Kısa Formu kullanılmıştır. Bu form, Okul Formu'nun ilk 25 sorusundan oluşmaktadır.Aynı yaş grubundaki çocuklara uygulanır. Eski

ölçekte bu kısım ayrı bir kitapçık halindeyken şimdi bütün sorular okul formunda toplanmıştır.Bu kısa formda yalan skalası yoktur ve alt skala puanları da ayrıştirılmamıştır; yani alt ölçekler mevcut değildir, tek puan alınmaktadır.

CSEI, bireye veya gruba uygulanabilmektedir. Yüksek,orta ve düşük olmak üzere üç puan grubuna ulaşılmaktadır. Bu puan sınırlarının altında ve üstünde olanlar tespit edilmekte, sonuçlar buna göre değerlendirmeye alınmaktadır. Özsaygı düzeyi düşük bireyler, diğer bireyler arasından ve 25 soruya verdikleri yanıtlardan tespit edilmektedir.Olumsuz bir ifadeye “Hayır”, olumlu bir ifadeye “Evet” diyenler her bir sorudan bir puan almakta, alınan tüm puanlar topladıktan sonra 100 üzerinden bir değerlendirme yapmak amacıyla elde edilen puan 4 ile çarpılmaktadır.Böylece, elde edilen sonuç o kişinin özsaygı düzeyini vermektedir. O kişinin özsaygı düzeyinin düşük, orta veya yüksek olduğunu belirlemek için kişinin içinde bulunduğu gruba ilişkin ortalamalar tespit edilmekte ve kişinin puan ortalamasına göre durumu belirlenmektedir (Coopersmith, 1991 Akt.Sezer, 2001).

Özsaygı anketi Turan ve Tufan (1987) tarafından Türkçe'ye uyarlanarak geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılmıştır. Araştırmacılar, birer yıl arayla yapmış oldukları çalışmalarda ölçeğin test-tekrar test güvenilirliğini 0.65 ve 0.76 olarak saptamışlardır (Turan veTufan 1987).

3. 3.3.Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği (EKRO) (Child PARQ/Short Form)

Ebeveyn Kabul Red Ölçeği, ebeveynler ve çocuklar arasındaki ilişkinin önemli bir boyutunu, ebeveyn ve çocuk üzerinden incelemektedir.Ölçek 1971 yılında Rohner tarafından geliştirilmiş (Yılmaz, 2007),Rohner ve ark. tarafından 1980 yılında tekrar çalışılmıştır.Rohner tarafından 1987 ve 1997 yıllarında tekrar gözden geçirilmiş ve 1997 yılında son halini almıştır. Ölçeğin Türkçeye çevirisi Miryam Anjel ve Fatoş Erkman tarafından 1993 yılında yapılmıştır (Toran, 2005).

Ölçekte “hemen hemen her zaman doğru” 4, “bazan doğru” 3, “nadiren doğru” 2, “hiçbir zaman doğru değil” 1 olarak puanlanmaktadır.Ölçekteki 6. madde ters değerlendirilmektedir. PARQ 4 altölçek içermektedir: Sıcaklık/Sevgi, Saldırganlık/Kin, İlgisizlik/İhmal, Ayrıştirılmamış reddetme.(Kourkoutas ve Erkman, 2011).

Sıcaklık/sevgi altölçeği ebeveynle çocuk arasında kurulmuş olan duygusal bağın sıcaklığına bakmaktadır. Bu altölçeğin puanı yükseldikçe ebeveynin çocuğuna karşı hissettiği ve gösterdiği kabulün arttığı, azaldıkça da ebeveynin çocuğuna yönelik reddetmenin arttığı düşünülmektedir (Rohner veKhaleque, 2002).

Saldırganlık/kin altölçeği ebeveynlerin çocuklarına ilişkin ne denli saldırgan bir tutum ve davranış içinde olduklarını değerlendirmeye odaklanmaktadır. Bu altölçekte yüksek puan alan ebeveynlerçocuklarına karşı sabırsız, saldırgan, çabuk sinirlenen bir tavır içinde olabilmekte, çocuklar ile ilgili olumsuz sözler sarf edebilmekte ve fiziksel olarak çocuğa daha sert davranabilmektedirler(Rohner ve Khaleque, 2002).

İlgisizlik/ihmal altölçeğinde yüksek puan alan ebeveynler çocuklarına karşı saldırgan olmasa da ilgisiz davranabilmekte; çocuğun yardım, ilgi ve rahatlama ihtiyaçlarına ve taleplerine duyarsız ya da ilgisiz kalarak, verdikleri sözleri tutmayarak çocuklarına olumsuz bir yaklaşım sergileyebilmektedirler (Rohner ve Khaleque, 2002).

Ayrıştırılmamış reddetme, ebeveynlerin çocuklarını ihmal ettikleri ya da onlara karşı şefkatsiz veya saldırgan olduklarına dair açık bir davranışsal gösterge olmamasına rağmen, çocukların anne-babalarının umurunda olmadıklarına ya da onlar tarafından sevilmediklerine inanmalarıdır (Rohner, 1986; Akt: Yılmaz, 2007).

EKRÖ Ölçeği otuzdan fazla dile çevrilmiş ve yaklaşık 60 ülkede 400'den fazla çalışmada kullanılmıştır (Müderrişoğlu ve ark., 2014).

Ölçeğin Kuder Richardson Güvenirliği, Rohner'in 15 anne ile yaptığı bir çalışmada Cronbach alfa katsayıları sıcaklık/sevgi alt ölçekleri için 85,saldırganlık/kin için 80, ilgisizlik/ihmal için 74 ve ayrıştırılmamış reddetme için 67'dir. Ölçeğin Türkçe formunun güvenirliliği 229 anne ile yapılan çalışmada toplam puan alfa katsayısı 90, alt ölçekler için iç tutarlılık Cronbach alfa değerleri, sıcaklık/sevgi alt ölçeği için 79, saldırganlık/kin alt ölçeği için 83, ilgisizlik/ihmal alt ölçeği için 68, ayrıştırılmamış reddetme alt ölçeği için 59 olarak bulunmuştur (Anjel, 1993; Erkman, 2004, Akt: Erkan ve Toran 2004).

Bu sonuçların ışığında, Çocuk EKRÖ'nin Türk çocuklarının anne-babalarıyla ilişkide algıladıkları kabul-red ve kontrolünü güvenilir ve geçerli bir şekilde değerlendirdiği sonucuna varılmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından 2014 yılının Nisan-Mayıs aylarında toplanmıştır.

İlk olarak, Aile Mahkemelerinden alınan resmi izinden sonra 1.2.3.4. Aile Mahkemeleri'nin pedogog, psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarıyla görüşülmüş ve boşanma mahkemelerinden önce velayet kararı için görüşme yapılan çocuklara ulaşılmıştır; bu çocuklardan Özsaygı ve Anne Kabul-Red anketlerini cevaplamaları istenmiştir.

Dahasıra, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınarak, 15 ilköğretim okulunda, yine rehberlik öğretmenlerinin yardımıyla, parçalanmış ailelerin çocuklarına ulaşılmıştır. Hedef sayıya ulaşabilmek için Konya Dosteli Derneği yöneticilerinin izniyle Derneğin yardım kapsamındaki parçalanmış aile çocuklarına da anketler uygulanmıştır. Anlaşılmayan sorular araştırmacı tarafından bizzat okunarak açıklanmış ve çocukların verdiği cevaplaryine araştırmacı tarafından kodlanmıştır.

3.5. Verilerin analizi

Araştırma verileri bilgisayar ortamında SSPS paket programında kullanılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, korelasyon ve regresyon analizleri yapılmıştır.

IV.BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde araştırmanın amacına uygun olarak toplanan verilerin analizlerine yer verilmiştir.

Tablo 1: Değişkenlerle İle İlgili Tanımlayıcı İstatistikler

	N	$\bar{X}$	Ss
ÖZSAYGI	241	38. 80	3.33
Sıcaklık/Sevgi ALT BOYUT	242	10.97	4. 61
Saldırganlık/Kin ALT BOYUT	242	20. 35	4. 14
İlgisizlik/İhmal ALT BOYUT	240	18. 06	3. 36
Ayrıştırılmamış reddetme ALT BOYUT	242	12. 05	2. 18

Tablo 1 incelendiğinde benlik saygısı ölçeği puan ortalamaları ($\bar{X}$ =38. 80), standart sapması (Ss=3.33), anne kabul red ölçeğinin sıcaklık/sevgi alt boyut puan ortalamaları ($\bar{X}$ =10. 97), standart sapması (Ss=4.61), anne kabul-red ölçeğinin saldırganlık/kin alt boyut puan ortalamaları ($\bar{X}$ =20. 35), standart sapması (Ss=4.14), ilgisizlik/ihmal alt boyut puan ortalamaları ($\bar{X}$ =18.06), standart sapması (Ss=3.36), ayrıştırılmamış reddetme alt boyut puan ortalamaları ($\bar{X}$ =12. 05), standart sapması (Ss=2.18)görülür.

Tablo 2. Özsaygı ile Anne Kabul Red Algılama Düzeyi Puanları Arasındaki Korelasyon Tablosu

	Sıcaklık/Sevgi	Saldırganlık/Kin	İlgisizlik/İhmal	Ayrıştırılmamış reddetme
ÖZSAYGI	.28**	-.41**	-.44**	-.18**

** $p < .01$

Tablo incelendiğinde çocukların Özsaygı Ölçeği puanları ile annenin Çocuğu Kabul-Red Ölçeğinin I. Alt Boyut olan sıcaklık / sevgi puanları arasında ($r = -.28$, $p < .01$) negatif yönlü; II. Alt Boyut olan saldırganlık / kin ($r = -.41$, $p < .01$), III. Alt Boyut olan ilgisizlik / ihmal ($r = -.44$, $p < .01$) ve IV. Alt Boyut olan ayrıştırılmamış reddetme ($r = -.18$, $p < .01$) puanları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde çocukların Özsaygı Ölçeği puanları ile annenin Çocuğu Kabul-Red Ölçeği puanlarının tüm alt boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Özsaygı Puanı ile Anne Kabul Red Algılama Düzeyi Puanları Arasındaki Regresyon Analizi

Özsaygı	<i>R</i>	<i>R</i> ²	<i>R</i> ² <i>ch</i>	<i>F</i>	<i>Df</i>	<i>B</i>	β	<i>t</i>	<i>P</i>
Sabit	.49 ^a	.234	.22	18.075	4/239	32.253		17.731	.00 ^a
Sıcaklık- Sevgi						+.07	-.09	-1.42	.15
Saldırganlık/Kin						-.17	.21	2.47	.01
İlgisizlik/İhmal						-.30	.30	4.27	.00
Ayr.Red.						-.14	-.09	-1.36	.17

a. Sabit: Sıcaklık/Sevgi, Saldırganlık/Kin,İlgisizlik/İhmal,Ayrıştırılmamış Reddetme
b. Bağımlı Değişken: Özsaygı

Tablo 3 den anlaşıldığı üzere regresyon analiz sonuçlarına göre, annenin Çocuğu Kabul-Red Ölçeği alt boyutları, çocuğun özsaygı düzeyini .23 düzeyinde açıklamaktadır. Yani annenin Çocuğu Kabul-Red Ölçeği alt boyutlarının çocuğun öz saygı düzeyini açıklama gücü .23 dir (F=3.62). Bu durum çocuğun özsaygı düzeyine ilişkin değişkenliğin .23,annenin çocuğu kabul-red ölçeğinin alt boyutlarından kaynaklanırken geri kalanın araştırmaya dahil edilmeyen değişkenlerden kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca annenin çocuğu Kabul-Red Ölçeğinin alt boyutları incelendiğinde II.Alt Boyut (Saldırganlık / Kin) ve III.Alt Boyut (İlgisizlik / İhmal) çocuğun öz saygı düzeyinimanidar şekilde açıklamakta ($t=2.47$; $t=4.27$) diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır.

V.BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular, araştırmamızın amacına uygun olarak tartışılmış ve yorumlanmıştır.

Araştırmacı, çocuğunun velayetini alan annenin çocuğunu ne kadar kabul ve red ettiğini ve bunun sonucunda çocuğun benlik saygısı düzeyini araştırmıştır.

Araştırma bulgularına göre, çocukların Özsaygı Ölçeği puanları ile annenin çocuğu Kabul-Red Ölçeği alt boyutlarından sıcaklık ve sevgi alt boyutu puanları ile benlik saygısı puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu, saldırganlık-kin, ilgisizlik-ihmal ve ayrıştırılmamış reddetme alt boyutu puanları ile benlik saygısı puanları arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Çocuğun anne tarafından kabul olduğu algısı arttıkça, özsaygı düzeyi de artmaktadır. Çocuğun red algısı arttıkça benlik saygısı düzeyi azalmaktadır.

Saldırganlık-kin, ilgisizlik-ihmal ve ayrıştırılmamış reddetme alt boyut puanları arttıkça annenin çocuğa karşı sabırsız, saldırgan ve çabuk sinirlenen davranışları artmaktadır. Bu durumun çocuk tarafından anne reddi olarak algılandığı söylenebilir. Bu alt boyutlardan çocuğun algıladığı anne reddi arttıkça özsaygı düzeyi azalmakta olduğu söylenebilir.

Çocuğun anne kabul-red algısı çocuğun benlik saygısı düzeyini %23 düzeyinde açıklamaktadır.

Çocuğun kişiliğinin oluşumu, karakterinin biçimlenmesi ve benlik saygısının gelişimi büyük ölçüde özdeşim modelleri olan anne-babanın kişilik yapısına bağlıdır. Kendine güveni olan anne-baba, bu özgüvenlerini çocuklarına da yansıtıp güvenli olmalarını sağlarlar. Anne ve babanın davranışlarını kendine model alan çocuk, böylelikle istenen ve istenmeyen davranışları onlardan öğrenecek ve kendini bu doğrultuda yönlendirecektir (Yavuzer, 1996).

Anne-babalar çocuklarına karşı soğuk, sevgisiz ve hatta düşmanca, öfkeli, kızgın, tahammülsüz, huzursuz veya zıt hissedebilmektedirler. Bazı ebeveynler ise çocuklarına karşı kayıtsız kalıp, ilgisiz ve umursamaz davranabilmektedir.

Ebeveynlerin saldırgan davranışları ise, genellikle düşmanlık, öfke, kızgınlık veya nefret duyguları ile hareket etme şeklinde ortaya çıkmaktadır.

İhmal, içsel bir güdüleyici olan kayıtsızlık duygusunun davranışa yansımış halidir (Öngider ve Karadeniz, 2013).Çocuklarını ihmal eden anneler, bazı kalıcı kişilik bozuklukları gösterirler. En yaygın olanlar, duygusuzluk ve değersizlik sendromudur. Bu tür anneler çoğunlukla depresif ve tamamen kendi ihtiyaçlarını karşılamakla meşguldürler (Polat, 2000).Evliliğin bitiş sürecinde, çoğu ebeveynin hissettikleri kırgınlık, öfke, umutsuzluk gibi duygular nedeniyle, kendi dertlerine gömülerek çocuklarının duygu ve ihtiyaçlarıyla fazla ilgilenemedikleri vurgulanmaktadır (Öngider, 2013).

Bu durum araştırmamızın beklentisini karşılamaktadır. Boşanmış annelerin bir kısmı çocuklarını kabul davranışları sergilerken bir kısmı bunun zıddı davranış sergilemektedir. Buna bağlı olarak çocuklarına ya öfke ve düşmanlık göstermekte, ya da onları bilinçli veya bilinçsiz ihmal etmektedirler. Bu durumu boşanmayla birlikte annenin yaşamış olduğu psikolojik ve sosyal baskıya bağlayabiliriz. Üzgün, yorgun, kaygılı, yılmış ya da yoğun duygular içindeki anne, çocuğuna duygularını anlatmakta zorluk çekecektir (Gordon, 2014).

Literatürde boşanmaların % 80'inden fazlasında çocuğun anneyle yaşadığı ve velayeti almayan ebeveyn denilirken kastedilenin baba olduğu belirtiliyor. Velayeti alan ebeveynlerin yani genellikle annelerin ise, psikolojik, maddi, sosyal vb. birçok alanda zorluklar yaşaması nedeniyle çocuklarına kısıtlı zaman ve enerji harcayabildikleri belirtilmektedir. Boşanma sonrasında çocuğun bakımı için eski eşinden çok az destek alabilen ya da hiç destek alamayan ebeveynlerin hayatlarını dengede tutmakta zorlandığı ve bu nedenle çocukların uyum problemleri yaşayabilmektedirler (Öngider, 2013).

Dodson (2000) bulgularımızı destekleyen tespitlerini kitabında paylaşmıştır ki; yalnız annelerin içlerindeki çocuk, incinmiş, yaralı, öfkeli ve duygusal desteğe ihtiyacı vardır.

Boşanma, eşler için mutsuz bir evlilikten çıkış veya kurtuluş gibi görünse de,gerçekte büyük umut ve beklentilerle kurulmuş olan evliliğin ve aile sisteminin

yıkımı demektir. Ayrılmanın kaçınılmaz ve gerekli olduğu durumlarda dahi boşanmayla sorunlar eşler açısından tam olarak bitmeyebilmekte, boşanma eşleri psiko-sosyal, ekonomik yönden sarsabilmektedir (Yörükoğlu, 2012). Boşanma sırasında ve sonrasında anne öfke, korku, üzüntü, suçluluk, yeni deneyimlere alışmak, yeni yaşam kurmak gibi sorunlarla uğraşırken aynı zamanda çocuklarıyla başa çıkma durumunda kalabilir ki; bu durumlarda çocuklarıyla sağlıklı ilişkiler kurmada zorlanabilir (Geçikli, 2004).Birçok boşanmış kimsenin kendi özbenlik yapılarında bir zayıflık duygusu yanında cinsel ve ebeveynlik rollerinde bir güven eksikliği hissedilmektedir. Aynı zamanda sıkıntı, depresyon, bugün ve yarın için son derece üzgün olma hemen hemen doğal semptomlardır (Walczak ve Burns, 2004;Akt: Şentürk, 2013).

Annede görülen ruhsal problemler, çocuğun anneden yeterli ilgi ve sevgiyi bulamaması ve dolayısıyla çocukta davranış problemlerinin ortaya çıkmasına, duygusal ve bilişsel gelişiminde duraklamaya, bedensel rahatsızlıklara, depresyona, anksiyete ve korkulara, düşmanlığa, saldırganlığa, oluka uyum göstermeme, dikkat eksikliği ve hiperaktivite gibi davranış problemlerine neden olmaktadır (Derman ve Başal, 2013).

Bazı ebeveynler çocuklarına karşı kayıtsız, umursamaz ve ilgisiz algılanabilir. Bunların bazılarının çocuklarına ilgisizliği kasıtlı değildir. Bu ebeveynler kendi problemleriyle başa çıkma çabaları sırasında çocuklarını farkında olmadan ihmal ederler (Rohner ve ark.,2012).Toran (2005), bireylerin çocukluklarında karşılaştıkları kabul-red düzeyine göre çocuklarını kabul veya red davranışları sergilediklerini savunmaktadır.

Diyebiliriz ki; anne kendisi sağlam bir psikolojiye sahip olmalı ki partnersiz yetiştireceği çocuğunu da koşulsuz kabul edebilsin. Psikolojik sağlamlık, insanın olumsuz yaşantılar karşısında gösterdiği uyum ve başa çıkabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Block ve Kremen, 1996).Gizir (2007), koruyucu faktörleri; bireysel ailesel ve çevresel faktörler olarak sınıflandırmış ve yüksek benlik saygısı ile psikolojik sağlamlığı bireysel koruyucu faktörlerden biri olarak göstermiştir.

Yalnız başına çocuk yetiştirmek zorunda kalan anne şayet ekonomik yönden dezorluklar yaşıyorsa çocuğuna yeteri kadar zaman ve imkan ayıramayabilir. Çocuğun bir birey olarak kendisini geliştirmesi için uygun koşulların oluşturulması gerekmektedir. Ancak bunun zıddı bir durumda yani anne-babanın çocuğa bu koşulları sağlayamaması durumunda ise, benlik duygusunu sağlıklı bir şekilde geliştiremeyen, bağımlılık ve güvensizlik duyguları geliştirebilen bir birey oluşmasına neden olunabilir (Öngider, 2013).

Boşanmış ailelerin çocuklarının düşük benlik saygısı, depresyon, bozulmuş davranış ve okul başarısızlığı, sosyal yalıtım göstermeye daha yatkındır (Hess ve Camara, 1979; Coeper ve ark, 1983;Akt: Öztürk, 2006). Bu bulgular eldeki araştırma sonucuyla paralellik göstermektedir. Anne- baba arasındaki anlaşmazlıklar, aile bütünlüğünün bozulması, çocuğun stresli bir aile ortamında yetişmesi, yoksulluk, babanın yokluğu, ailenin çocukla ilgilenmemesi, çocuğun uzun süre aile dışında büyümesi, çocuğun ebeveynlerden biri tarafından terk edilmesi gibi nedenler çocukları olumsuz etkilemektedir (Derman ve Başal, 2013).

Turner ve ark. (2001), araştırmalarının sonucunda eşlerin psikolojik uyumu ile ebeveyn kabul red arasında ilişki olduğunu ortaya koymuşlardır. Sağlıklı bir anne-çocuk ilişkisinin oluşumunda annenin ruh sağlığı büyük önem taşımaktadır. Mutsuz bir evlilik sonucu, annenin eşinden yeterli ilgi görmemesi, ailenin ekonomik sıkıntıları, babanın çocuğun doğumunu isteksiz karşılaması, annenin çocuk yetiştirmedeki bilinç yetersizliği anne-çocuk ilişkisinde önemli roller oynamaktadır (Yavuzer, 1999).

Ayrıca annenin çocuğu Kabul-Red Ölçeğinin alt boyutları incelendiğinde II.Alt Boyut yani saldırganlık / kin ve III.Alt Boyut yani ilgisizlik / ihmal çocuğun öz saygı düzeyinimanidar şekilde açıklamakta ,diğer alt boyutları ise açıklamamaktadır. Diyebiliriz ki; Özellikle saldırganlık/ kin ve ilgisizlik/ ihmal gösteren annelerin çocuklarının özsaygı düzeyleri olumsuz olarak etkilenmektedir.

Çağdaş (2003), reddedici ve itici tutuma sahip anne-babaların, çocuğu çeşitli nedenlerden dolayı istemediklerini ve ona karşı düşmanca duygular beslediklerini savunmaktadır. Bu tutuma sahip ailede yetişen, reddedilme duygusunu yaşayan, anne

babaların sevgi, ilgi ve şefkatinden yoksun olan çocuklarda olumlu bir benlik saygısı ve özgüven duygusu gelişmemekte, sürekli bir şeyi ya da sahip olduklarını kaybetme korkusu ve insanlara güvensizlik duygusu gelişmektedir. Böyle ortamlarda yetişen çocuklar, normal çocukların canlılığından yoksun olup, sevgisizlikten kaynaklanan duygusal bir açlık içindedirler (Geçtan, 1983; Çağdaş, 2003). Bizim çalışmamıza paralel olarak Koçkar (2006), ailelerinde red duygusunu hisseden çocukların düşük benlik saygısına sahip olduklarını çalışmasının sonucunda savunmuştur.

Çocuğun kendisine güvensizliği içdenetim özelliğine sahip olmayışı ve kendi ayaklarının üzerinde duramayışı büyük ölçüde, hatalı anne-baba tutumlarından kaynaklanmaktadır (Kaya, 2003). Bu nedenle çocukları, anne-babaları tarafından kabul veya reddedilmek kadar etkileyen başka hiçbir yaşantı yoktur (Rohner, 2000, Akt: Öngider ve Karadeniz, 2013).

Erbil ve ark. (2006), Basılğan (2012) ve Koç & Gün (2006), yapmış olduğu çalışmalarında, bizim çalışmamıza paralel olarak, ailede yeterli zaman ayrılan, sorunları paylaşılan, karar alma sürecine katılan, arkadaş seçimine müdahale edilmeyen, istekleri kabul edilmediği durumlarda açıklama yapılan, özel hayatlarına saygı gösterilen, duygu ve düşüncelerine saygı duyulan ve ifade etmeleri için uygun ortam oluşturulan, aileleriyle her konuda konuşmaktan çekinmeyen, kız erkek ayrımı yapılmayan, anne- babanın fikrini açıkça ifade ettiği ailelere sahip olan bireylerde diğerlerine göre benlik saygılarının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Çalışmamızı destekleyen bir başka çalışmayı da Yılmazel ve Günay (2012) ve Naz ve Kausar (2013), yapmışlardır. Araştırmalarının sonucunda, baskıcı tutum sergileyen ailelerin çocuklarında depresyon puanları yüksek, özsaygı puanları düşük bulunmuştur.

Çocuklarına yüksek düzeyde kabul gösteren ebeveynlerin çocuklarını sevdikleri, çocuklarının kişiliklerini genelde onayladıkları, çocuklarının ilgi alanlarını ve iyi olmalarını önemsedikleri görülmektedir. Çocuklarına karşı reddedici olan ebeveynlerin ise çocuklarını pek sevmedikleri, onları daha çok bir yük olarak gördükleri anlaşılmaktadır. Bu ebeveynler çocuklarına karşı daha soğuk davranmakta

olup, onları olumsuz yönde başka çocuklarla karşılaştırma eğilimindedirler (Müderrisoğlu,Dedeoğlu, Akçove Akbulut, 2014). Bu durum çocukların başta özsaygı olmak üzere tüm gelişimlerini etkilemektedir.

VII. BÖLÜM

SONUÇ

Biz bu çalışmada parçalanmış ailelerde anne-çocuk kabul-reddini inceledik. Bu çalışma esnasında tespit ettiğimiz önemli bir nokta, babaların da çocuklarını ciddi olarak reddettikleridir. Aynı veya benzeri bir çalışma da farklı değişkenlerle ve farklı örneklem gruplarıyla “parçalanmış ailelerde baba-çocuk kabul-reddi” konusunda yapılabilir. Böylece elde edilecek bulgular, anne-babası boşanmış çocuklara daha fazla yardımcı olacak çalışmalara temel oluşturabilir, diye düşünüyoruz.

Çalışmanın sonunda edindiğimiz bir diğer kanaat, boşanma sürecinde, ayrıldığı kocasından şiddet ve tehdit gören, kendi ailesi tarafından da reddedilen annelerin devlet kurumları tarafından desteklenmelerinin açık ve önemli bir ihtiyaç olduğudur. Biz araştırmanın sınırlarına dâhil olmadığı için bu konuya değinmedik

Çalışmamız esnasında, Türkiye’de ve yurtdışında, anne-çocuk ilişkileri üzerine birçok konuya açıklık getiren çalışmaların yapıldığını gördük; ancak kabul edileceği üzere, araştırılacak, üzerinde durulacak, yorumlanacak, değişen sosyal parametrelere göre yeniden düzenlenecek, birçok önemli sosyal olay, yaşantı ve konu var. Umarız bizim bu mütevazı çalışmamız ve özveri ile topladığımız verilerimiz bilim dünyasına olumlu katkılarda bulunur ve araştırmacılara kaynak teşkil eder.

Çalışmamızı Greenspan ve Salman (2013)’in kitaplarının son sayfasında paylaştıkları, tüm anne-babaları rahatlatan şu tespit ile bitirelim:

“İnsan olmamız nedeniyle bizler ne mükemmeliz ne de otomatik bir makineyiz. Bizim armağanımız heyecanlarımızdır. Çocuklarımızla birlikte günlük hayatın sınamalarından, eğlencelerinden ve hazlarından geçerek büyürken, bizler de bir şeyler öğrenmekteyiz.”

VI. BÖLÜM

ÖNERİLER

Araştırmamız, parçalanmış ailelerdeki çocukların annelerinin kabul ve red algılama düzeylerinin benlik saygısı ile ilişkisi incelenmiştir. Elde edilen sonuçlar çocuğun anne tarafından kabul olduğu algısı arttıkça özsaygı düzeyi artmaktadır. Çocuğun red algısı arttıkça benlik saygısı düzeyi azalmaktadır.

Bu sonuçlara dayalı olarak, çocukların anneleri tarafından kabul veya red algıları benlik saygıları ile ilişkili olduğu için çocuklara ve annelere ayrı ayrı eğitimler verilebilir.

Okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin görevlerinden biri de kurumundaki çocukları tanımaktır. Bunun için teknolojinin yardımı ile parçalanmış ailelere ulaşılabilir; anne veya baba veya herhangi bir aile büyüğü ile yaşayan çocuklar ve çocuklarının velayetini tek başına üstlenmiş anneler tespit edilebilir.

Bu annelere ve çocuklara özel, kısa süreli, spesifik ve yoğunlaştırılmış eğitimler, yaygın eğitim kurumları sayesinde verilebilir. Halk eğitim merkezleri, sivil toplum kuruluşları, sendikalar, yerel idareler, meslek kuruluşları bu eğitim kampanyasına dâhil edilerek olabilecek en kalabalık katılımın sağlandığı organizasyonlar devlet kontrolünde gerçekleştirilebilir. Eğitim programları içerisinde anne-çocuk iletişimi, ebeveyn tutumları ve sonuçları benzeri konular en üst derecede önemsenmelidir.

Çocuklardaki bu kabul red algısı başka değişkenler açısından detaylı olarak incelenebilir. Böylece kabul ve reddi etkileyen etmenler daha ayrıntılı ortaya çıkarılabilir. Çocukların benlik saygılarının artırılmasında anne tutum ve davranışlarının önemi annelere anlatılmalıdır. Kabul davranışlarının önemi ve örnekleri gösterilmelidir.

Çocuklarla çalışmalarda çocukların algılarını incelenmeli kabul algılarını geliştirilmesi yönünde çalışılmalıdır.

Bireylerin iyi bir eş, iyi bir anne veya baba, iyi bir çocuk, iyi bir aile büyüğü (kayınvalide- kayınpeder), iyi bir üvey anne-üvey baba v.b. olmaları tümü ile “iyi bir insan” olmaları ile alakalıdır. Sorunları gören, bunlara çözümler üreten, hasarları tamir etme duyarlılığına sahip, toplumun genel sorunları ile ilgilenen, her çocuğa kendi çocuğu, her kadına kendi kardeşi gibi bakıp davranabilen bir birey olmak da, “iyi bir insan” olmakla alakalıdır. “İyi insan” ise, moral değerlerle kendini zenginleştirmiş, egosunun zayıf ve sorunlu yönlerini terbiye edebilmiş, özdenetim mekanizmasını işletebilen, benlik terbiyesi ile uğraşan, ahiret ve hesap bilinci gelişmiş insan demektir. Bu sıfatlara sahip insanlardan meydana gelmiş bir toplumun oluşturulması en üst hedef olmalıdır. Böylelikle pek çok sosyal soruna çözüm bulunabilir.

KAYNAKÇA

- Astroset, (2010). Felsefede kendini bilmek kavramı.Erişim tarihi: 02.03.2014.http://www.astroset.com/bireysel_gelisim/newage/newage74.htm
- Ahmed, A.R., Rohner, P.R.,Khaleque, A.Gielen, P.U. (2010).*Parental acceptance rejection: theory, measures, and research in the arab world.Kuwait University,Kuwait, University of Connecticut,USA,St. Francis College, New York, USA.*
- Akalın, H.Ş. (2011).*Türkçe Sözlük* (11.baskı).Ankara: Türk Dil Kurumu, 308.
- Ali, Sumbleen. (2015). Parental power and prestige moderate the relationship between perceived parental acceptance and offspring s psychological adjustment.*International society for interpersonal acceptance and rejection*, 9,1.
- Altun, F., Yazıcı, H.(2012). Üstün yetenekli öğrencilerin benlik kavramları ve akademik özyeterlik inançları: Karşılaştırılmalı bir çalışma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 12(23),319-334.
- Arı, R.,Üre, Ö.,Yılmaz, H.(2005). *Gelişim ve öğrenme psikolojisi*. Konya: Mikro yayıncılık.
- Arslan, E. (2008).*Bağlanma stilleri açısından ergenlerde Ericson'un psikososyal gelişim dönemleri ve ego kimlik süreçlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamışdoktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı, Konya.
- Arslan, E., Arslan, C., Arı, R. (2012). Kişilerarası problem çözme yaklaşımlarının bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *Kuram ve uygulamada eğitim bilimleri*,12,1,7-23.
- Arzeen, S., Riaz, N. M., Hassan, B. (2012). Perception of Parental Acceptance and Rejection in Emotionally Empathic and Non-Empathic Adolescents. *Pakistan journal of social and clinical psychology*, 10 (2),60-69.

- Ateş, B. (2013). Benlik saygısını geliştirme programının ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin benlik saygısı düzeylerine etkisi. *Akademik Bakış Dergisi*,38.
- Baumeister, F.R.,Campbell, D.J.,Krueger, I.J., Vohs, D.K. (2003).Does high self-esteem cause beter performance, interpersonal success, happiness, or healthier lifestyles? *Psychological Science*, 4,1.
- Basilgan, Y. F. (2012). *Annelerin kabul red düzeyi ile çocukların davranış sorunları arasındaki ilişkinin incelenmesi*.Yayınlanmamışyüksek lisans tezi,Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Batum, P. (2007).*Öğrenme bozukluklarında ebeveyn kabulü /reddi ile içselleştirme ve dışsallaştırma sorunlarının incelenmesi*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Biçer, E.(2009).*Parçalanmış ve tam aileye sahip ergenlerin atılganlık ve sosyal yetkinlik beklenti düzeylerinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Block, J., Kremen, A.,M. (1996).IQ and ego-resiliency: Conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2),349-361.
- Bos, A.E.R., Muris, P., Mulkens, S., Schaalma, H.P. (2006). Changing self-esteem in children and adolescent: A roadmap for future interventions. *Netherlands Journal of Psychology*,62, 26-33.
- Brien, O., Nathaniel P. (2003). The effects of self-esteem on attribution making in close versus casual relationships. *University of North Florida*, 101.
- Brown, J. D., Marshall, M.A.(2006). The three faces of self-esteem. Self-esteem: Issues and answers.*Psychology Press*, 4-9, New York.
- Burger, M. J. (2006). *Personality*. İstanbul: Kaknüs yayınları.
- Cooley,H. (1986). The self in social interaction: *John Wiley and Sons*.(1).New York.

- Coopersmith, S. (1967). The antecedents of self-esteem. *W.H. Freeman & Co.* San Francisco.
- Cüceloğlu, D. (2000). Yeniden insan insana. (22. Basım). İstanbul: *Remzi kitabevi*.
- Çağdaş, A. (2003). Anne –baba-çocuk iletişimi. Konya: *Eğitim kitabevi yayınları*.
- Çelik, K. D.(2003).9-11 yaş çocukların ebeveynlerinin evlilik uyumları ile çocukların benlik kavramı gelişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Ev Ekonomisi Anabilim Dalı. Ankara.
- Derman, T., M., Başal, A., H. (2013).Okul öncesi çocuklarda gözlenen davranış problemleri ile ailelerin anne baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya üniversitesi, Eğitim fakültesi dergisi*,2(1), 115-144.
- Doğru, N., Peker, R.(2004). Özsaygı geliştirme programının lise dokuzuncu sınıf öğrencilerinin özsaygı düzeylerine etkisinin olup olmadığını belirlemek. *Uludağ Üniversitesi. Eğitim Fakültesi Dergisi. XVII (2)*315-328.
- Dodson, F. (2000).Sevgiyle disiplin, İstanbul: *Kuraldışı*.
- Erbil, N., Divan, Z., Önder, P. (2006). Ergenlerin benlik saygısına ailelerin tutum ve davranışlarının etkisi. *Aile ve toplum*,8 (3), 10.
- Eriş, Y., İkiz, E.F. (2013).Ergenlerin benlik saygısı ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişki ve kişisel değişkenlerin etkileri. *International Periodical fort he languages, literature and history of Turkish or Turkic* 8(6),179-193.
- Erkan, S.,Toran, M. (2004). Alt sosyo-ekonomik düzey annelerin çocuklarını kabul ve reddetme davranışlarının incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*.27,91-97.
- Eryavuz, A. (2006).Çocuklukta algılanan ebeveyn kabul veya reddinin yetişkinlik dönemi yakın ilişkileri üzerindeki etkileri. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.

- Eryılmaz, A. (2009). Barışa yönelik tutumların özsaygı ve cinsiyet değişkenleriyle incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.12(21),23-31.
- Eşsizoglu,A.,Yenilmez,Ç., Güleç,G., Yazıcıoğlu,Y. (2012).Aile yapısı ve ilişkileri.*Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 4.*
- Fennell, V.J.M. (1999).*Overcoming low self esteem*.London: Robinson Publishing ltd.
- Geçikli, E.(2004).*Boşanma, ebeveyn ve çocuk*. Lüleburgaz: Huzur sokağı yayınları.
- Gençtan, E. (1983). *İnsan olmak*. (Geliştirilmiş 12. Baskı).İstanbul:Metis yayınları.
- Gençtoprak, S.(2010).*Çocukların anne-babalarıyla ilişkide kabul veya red algıları, psikolojik uyumları ve akademik başarılarının incelenmesi*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Programları ve Öğretim Enstitü Anabilim Dalı, Zonguldak.
- Gizir, C., A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerinde bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3 (28),113-128.
- Gordon, T.(2014).*Etkili anne baba eğitiminde uygulamalar*, (Genişletilmiş üçüncü baskı). İstanbul: Profil yayıncılık.
- Gordon, T.(2014).*Etkili anne baba eğitimi*. (Gözden geçirilmiş sekizinci baskı).İstanbul: Profil yayıncılık.
- Gökalp, Z. (2009).*Lise öğrencilerinde anne ve baba ile ilişkilerin benlik saygısını yordama gücü ve bazı değişkenlerle ilişkilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.
- Greenspan, I.S., Salman, J.(2013). *The challenging child*.(Gözden geçirilmiş ikinci baskı). İstanbul: Özgür yayınları.
- Güloğlu, B., Kararımak,Ö. (2010). Üniversite öğrencilerinde yalnızlığın yordayıcısı olarak benlik saygısı ve psikolojik sağlamlık.*Ege Eğitim Dergisi* 2, 73-88.

- Hamarta, E., Deniz, E., M., Saltalı, N. (2009). Attachment styles as a predictor of emotional intelligence, *Kuram ve uygulamada eğitim bilimleri*,9 (1), 213-229.
- Harter, S. (1993). *Causes and consequences of low self-esteem in children and adolescents. Self esteem. The puzzle of low self regard.* 87-116. US: Springer.
- Hussain, S., Munaf, S. (2012). Perceived father acceptance-rejection in childhood and psychological adjustment in adulthood. *International journal of business and social science*.(3) 11.
- Işık, B. (2010). *Algılanan ebeveyn kabul-red/kontrol, kişilik özellikleri ve baş etme stratejilerinin psikolojik yakınmalar üzerindeki rolünün incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Klinik Psikoloji Yüksek lisans programı, Ankara.
- James, W. (1890). *The principle of psychology.* Vol.1. New York: Holt.
- Joyce, B., Hoener, V., Peterson, K., Sievers, V. (2015). Parental acceptance and rejection in women s prison settings: a review of the literature. *International society for interpersonal acceptance and rejection*, 9,1.
- Kanyas, R. (2008). Kardeş konfigürasyonu ve ebeveyn kabul red seviyelerinin kardeşler arası ilişkinin kalitesine olan etkileri. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Psikoloji Yüksek lisans programı, İstanbul.
- Kapıcı, G.E. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*,37(1), 1-13.
- Karasar, N.,2014, *Bilimsel araştırma yöntemi.* (27. Baskı).Ankara: Nobel yayın dağıtım.
- Kaya, C. (2003). Öğretmenlere öneriler. İstanbul: Zambak Yayınları.
- Kayahan, A.(2006). *Sorunlu ve normal türk çocukları ve annelerinin ebeveyn kabul reddi algıları açısından incelenmesi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege

Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gelişim Psikolojisi, Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.

Khaleque, A. (2002). Parental love and human development, implications of parental acceptance-rejection theory. *Pakistan journal of psychological research*. 17(3-4), 111-122.

Kızgın, E.,M. (2008). Benlik, benlik saygısı ve anne baba tutumları, *Psikoloji, Ruh sağlığı ve hastalıkları makaleleri kütüphanesi*. www.tavsiye.ediyorum.com.

Kimter, N. (2008) *Benlik saygısı ve dindarlık ilişkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Kingsley, N. (2012). The influence of peer and parent relationships on adolescents self esteem. *Ife Psychologia*, 20, 2.

Kourkoutas, E.& Erkman, F.,(Eds.). (2011). *Interpersonal Acceptance and Rejection: Social, Emotional, and Educational Contexts*. Boca Raton, FL: Brown Walker Press. Boca Raton Florida. USA.

Koç, S.&Gün, N. (2006). *Özsaygı Öncelikler listesinde kaçınıcı sıradasın?* İstanbul:Kuraldışı Yayıncılık.

Koçkar, İ.A. (2006). *Parental acceptance-rejection, self-esteem and psychological adjustment: children with learning disabilities as compared to children with insulin dependent diabetes mellitus*. Yayınlanmamış doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Ankara.

Körükçü, Sarıyüce, Ö.(2004). *Altı yaş grubundaki çocukların özsaygı düzeyleri ile anne empatik becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ev Ekonomisi Anabilim Dalı, Ankara.

Kuzgun, Y.(2000). *Meslek Danışmanlığı*. Ankara: ÖSYM.

Levine, G., Majerovitz, D., Schnur, E., Robinson, C., Soman, C. (2008). Improving the self esteem of at risk youth. *NERA Conference Proceedings*. Paper 6.

- Li, X. (2015). İnterpersonal acceptance - rejection research in Chinese Population , *International society for interpersonal acceptance and rejection*, 9, No1.
- Lila, M., Garcia, F.,Gracia, E. (2007). Perceived paternal and maternal acceptance and children's outcomes in Colombia. *Social behavior and personality*.35(1).115-124.
- Malik, F. (2010). Determinants of child abuse in pakistani families: Parental acceptance rejection and demographich variables. *International Journal of Business and Social Science* 1(1), 67-80.
- Mangır, M. (1990).*Türk ailesi ve çocuk eğitimi*. Ankara:AnkaraÜniversitesi,Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Murphy, J. (2011).*Özgüven ve özsaygı kazanmak*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Müderrişoğlu, S., Dedeoğlu, C., Akço, S., Akbulut, B. (2014). Türkiye'de 0-8 yaş arası çocuğa yönelik aile içi şiddet araştırması. İstanbul: Bernard van Leer Vakfi yayınları.
- Navaro, L. (2001).*Gerçekten beni duyuyor musun?* İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Naz, F.,Kausar, R. (2013). Parental rejection, personality maladjustment and depressive symptoms in female adolescents in Pakistan.*Journal Of Humanities And Social Science*,14 (1),56-65.
- Nazlı, S. (2003).*Aile Danışmanlığı*.(3. Baskı).Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ogelman,G.H., Çabuk,U.F. (2013). 5 Yaş çocuklarının sosyal konumlarının anne babalarının kabul red düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.2 (18), 23-45.
- Öğretir, D.A., Ulutaş, İ. (2009). The study of the effects of the mother support education program on the parental acceptance and rejection levels of the turkish mothers. *Humanity & Social Sciences Journal*. 4(1),12-18.
- Önder, A., Gülay, H. (2007). Annelerin kabul red düzeyi ile çocuklarının empati becerisi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.2 (22), 23-30.

- Önder, A., Gülay, H. (2007).Ebeveyn kabul red teorisi ve bireyin gelişimi açısından önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi*. 21,20-28
- Önder, A., Gülay, H. (2010). Comparing acceptance and rejection levels of mentally handicapped children's parents and normally developed children's parents. *ISSN:1306-3111.e-Journal of New World Sciences Academy*,5 (3), 743-750. Article Number: 1C0161.
- Öngider, N.(2013).Boşanmış ve evli ailelerden gelen çocukların algıladıkları ebeveyn kabul red düzeyleri ile psikolojik uyum düzeylerinin karşılaştırılması.*Klinik Psikiyatri* 16,164-174.
- Öngider, N., Karadeniz, G. (2013). Ebeveyn kabul-red kuramı üzerine Türkiye’de yapılan araştırmalar. *İzmir Ekonomi Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü.Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü*.
- Öngider, N. (2013).Effects of divorce on children. *Current approaches in psychiatry*; 5(2).140-161.
- Öngider, N. (2013). Anne- baba ile okul öncesi çocuk arasındaki ilişki. Psikolojide Güncel Yaklaşımlar- *Current Approaches in Psychiatry*,5(4),420-440.
- Özen, Ş.D. (2009).Ergenlerde anneden algılanan kabul/ilgi ile benlik algısı arasındaki ilişki: babadan algılanan kabul/ ilginin aracı rolü. *Türk Psikoloji Yazıları*, 12(24), 28-38.
- Özensel, E.(2004). Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2 (6), 77-96.
- Özkan, I. (1994).Benlik saygısını etkileyen etkenler. *Düşünen Adam*,7(3),4-9.
- Özkan, K. (1994).Çocuk istismarı ve ihmalinin nedenleri ve okul başarısına etkileri.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, S. (2006). *Anne babası boşanmış 9-13 yaşlarındaki çocuklar ile aynı yaş grubundaki anne babası boşanmamış çocukların benlik saygısı ve kaygı*

düzeyleri ilişkisi.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Özyürek, A., Demiray, K. (2010). Yurtta ve ailesi yanında kalan ortaöğretim öğrencilerinin kaygı düzeylerinin karşılaştırılması. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*.11 (2) 247-256.

Plummer, M.D. (2011).*Benlik saygısı çocuklarda nasıl geliştirilir*.İstanbul: Sistem Yayıncılık 719.

Polat, O. (2000).*Çocuk ve Şiddet*. İstanbul: Der Yayınları.

Putnick,L.D., Bornstein, H.M., Lansford, E.J., Chang, L., Deckard,K.,Giunta, L.D., Gurdal, S., Dodge, A.K., Malone, S.P.,Oburu,P., Pastorelli, C., Skinner,A.T., Sorbring,E., Tapanya, S.,Tirado, L.M.U., Zelli, A., Alampay, L.P., Al-Hassan,S.M., Bacchini,D., Bombi, S.A.(2012).Agreement in mother and father acceptance- rejection, warmth, and hostility/rejection/neclect of children across nine countries. *NIH Public Access, Cross Cult Res, 46 (3)*, 191-223.

Rogers, C. (2008). Theory of personality. *Journal psyche*,14, 194.

Rohner, R. P., Khaleque, A. (2002).*Parental Acceptance-Rejection and Life-Span Development: A Universalist Perspective*. Online Readings in Psychology and Culture, 6(1), 4.<http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1055>

Rohner, R. P. (2005).*Glossary of significant concepts in parental acceptance-rejection theory*.Rohner Research Publications.

Rohner,R. P.,Khaleque,A., Cournoyer,E.D. (2012). İntroduction to parental acceptance-rejection theory, methods, evidence, and implications.*Üniversity of Connecticut. ProQuest Psychology Journal, 33*, 299-333.

Rosenberg, M., Schooler,C., Schoenbach,C., Rosenberg, F. (1995). Global self-esteem and specific self-esteem: different outcomes. *American Sociological Review. 60(1)*,141-156.

Salahur, E. (2010).*Üniversite öğrencilerinin geriye dönük olarak çocukluklarında algulamış oldukları ebeveyn kabul veya reddinin yetişkin bağlanma*

*biçimleri ve depresif belirtiler ile ilişkisi.*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi,Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.

Sarıca, E., Yazıcı, E. (2013). Ebeveynlerin sosyal sorun çözme becerileriyle çocukların benlik algısı arasındaki ilişki. *Aced Uluslararası Hakemli Aile Çocuk ve Eğitim Dergisi.1(1)*, 91-103.

Sarıtaş, D. (2007).*Anne kabul red algısının ergenlerin psikolojik sıkıntılarına etkisi. Erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü.*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, Ankara.

Sarıtaş, D., Gençöz, T. (2013). Anne red algısı ile psikolojik sorunlar arasındaki ilişkide erken dönem uyumsuz şemaların aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi* 24, 1-8.

Seçer, İ.,Ay,İ., İlbağ,B.A., Çiftçi, M. (2010).Yatılı ilköğretim bölge okullarındaki öğrencilerin benlik saygılarının incelenmesi.*Sakarya Üniversty journal of Education*,61-73.

Senemoğlu, N.(2012).*Gelişim, öğrenme ve öğretim: kuramdan uygulamaya* (21. Baskı).Ankara: Pagem yayınevi.

Sezer, S. (2001). *Özsaygı düzeyini geliştirme programının ilköğretim okulu 6 ve 7. sınıföğrencilerinin özsaygı düzeylerine etkisi.*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Soltani, L., Mirshahjaafari, E., Shirani, N., Arbabisarjou, A. (2013). The relationship between children's self-esteem and parents' educational level. *International journal of academic research in progressive education and development*, 2(3),ISSN: 2226-6348.

Şentürk, Ü. (2006). *Parçalanmış aile çocuk ilişkisinin sebep olduğu sosyal problemler (Malatya Uygulaması).*Yayınlanmamış doktora tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Ana Bilim Dalı, Malatya.

- Şentürk, R. (2013). *Yaşam becerileri psikoeğitim programının boşanmış aile çocuklarının uyum düzeylerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tepeli, K., Yılmaz, E. (2013). Social problem-solving skills of children in terms of maternal acceptance –rejection levels. *US China Education Review B*, 3(8), 581-592.
- Turan, N., Tufan, B. (1987). Coopersmith benlik saygısı envanteri'nin (SEI) geçerlik-güvenirlilik çalışması. *In: 23. Ulusal Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Kongresi. İstanbul-Türkiye*, 816-817.
- Turner, A., P., Sarason, I., G., Sarason, B., R. (2001). Exploring the link between parental acceptance and young adult adjustment. *Cognitive Therapy and Research*, 25 (2), 185-199.
- Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, (2014). Sayı, 16051, <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri>.
- Toker, T., Tiryaki, A., Özçürümez, G., İskender, B. (2011). Madde kullananlarda çocukluk örselenme yaşantılarının, madde kullanma eğilimi, benlik saygısı ve başa çıkma tutumları ile ilişkisi. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 83-92.
- Toran, M. (2005). *Farklı sosyo-kültürel düzeylere sahip annelerin çocuklarını kabullenme ve reddetme davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İlköğretim Anabilim Dalı Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı, Ankara.
- Varan, A. (2005). Ebeveyn ve eş kabul reddi arasındaki ilişki, tarih tekrür mü ediyor. *Tarih tekrür mü ediyor? Ethos*, 33(3), 414-426.
- Varan, A., Eraslan, D. (2006). Depresyonun ebeveyn kabul reddi anıları üzerindeki etkisi. *22-24 Haziran tarihleri arasında, İstanbul'da gerçekleştirilen 1. kişilerarası kabul-red kongresinde sunulmuştur*.
- Varan, A., (2009-2014). Ekar kuramı ölçekleri. Erişim Tarihi: 28.10.2014. <file:///C:/Users/acer/Desktop/Azmi%20Varan.htm>

- Vaselska, Z., Orosova, O., Geckova, A. M., Gajdosova, B., Dijk, J.P., Reijneveld, S.A. (2009). Self-esteem and resilience: the connection with risky behavior among adolescents. *Published: Addiction Behaviors, (34),287-291.*
- Willoughby, C., King. G., Polatajko. H., (1996), *The Importance of self-esteem: implications for practice.*Published and distributed by the Neurodevelopmental Clinical Research Unit.
- Weilburger, L.S.& Özbaş, İ. (editör).(2010). *Çocuk ve disiplin.*İstanbul: Ekinoks Yayıncılık,
- Yaşar,F. (2009).*İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyum düzeyiyle ilişkisi.*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi,Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Adana.
- Yavuz, K., Çocuklarda özsaygı ve başarı. *Sihirli Bahçe Montessori Okulu. Erişim tarihi: 1.23.2014*
- Yavuzer, H.(1996).*Çocuk Psikolojisi.* İstanbul:Remzi Kitapevi.
- Yener, N. (2005).*Çocukların algıladıkları ebeveyn kabul veya reddinin okul başarısı ile ilişkisi.*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, İzmir.
- Yenilmez,Ç. (2012). Aile yapısı ve ilişkileri. Eskişehir:*Anadolu ÜniversitesiYayınları.*
- Yılmaz, B.(2007). *Sosyal kaygıyı, ergenlerin algıladıkları ebeveynler arası çatışma ve ebeveyn reddi ile anlamak.*Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yılmazel, G., Günay, O.(2012). *Çorum ili Kargı ilçesinde öğrenim gören 12-17 yaş arasındaki öğrencilerde özsaygı ve depresyon.* Erciyes Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Halk Sağlığı Anabilim Dalı. Kayseri.

Yörükoğlu, A.(2000). *Gençlik Çağı*.İstanbul:Özgür Yayınları.

Yörükoğlu, A. (2012).*Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.

Yumşak, Ş. (2004).*Görme ve ortapedik engelli ergenlerin özsaygı düzeyleri ile kendilerine yönelik toplumsal tutumları algılamalarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*.Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı, Ankara.

Zimmerman, A.M., Copeland, A.L.,Shope, T.J., Dlelmmn, E.T.(1996).A longitudinal study of self-esteem: implications for adolescent development. *Journal of Youth and Adolescence*, Vol.26, No.2.

EKLER

**Ronald and Nancy Rohner Center
for the Study of Interpersonal Acceptance and Rejection**

Human Development & Family Studies, Box U-1058, University of Connecticut, Storrs, CT
06269-1058 USA

**Limited License
PERMISSION TO REPRODUCE FOR
LIMITED EDUCATIONAL, CLINICAL, AND RESEARCH PURPOSES**

October 6, 2014

To Whom It May Concern:

Permission is granted to Yasemin Kayadibi to reproduce and use any measures from Rohner Research Publications for use in her research project. This includes unlimited numbers of questionnaires for this purpose. Permission extends to use of electronic survey means such as SurveyMonkey. Use of the measures and scoring software© is restricted to this research.

Scoring and data storage is available at no cost on the Google cloud using a Gmail account. You may register at <http://parscore6.appspot.com> to set up scoring and database storage. Please pay careful attention to the HELP video. When data entry is complete, export to your computer as .txt file(s), then import to SPSS for data analysis.

We respectfully request that results of said research be reported to the Rohner Center when the study is completed. Articles resulting from research will be archived in the Center and placed in the Center's online bibliography.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Ronald F. Rohner".

Ronald F. Rohner, Professor Emeritus
Family Studies and Anthropology
Director, **Ronald and Nancy Rohner Center**

CEO, **ROHNER RESEARCH**
255 Codfish Falls Road
Storrs, CT 06268-1425 USA
www.rohnerresearchpublications.com

RPR:n

Rohner@uconn.edu PHONE (860) 486-0073 FAX (860) 486-3915

03.04.2014

Sayın Yasemin Kayadibi

Necmettin Erbakan Üniversitesinde danışman hocanız Doç.Dr.Emel Arslan denetiminde yürütmekte olduğunuz " Parçalanmış ailelerde anneleriyle birlikte yaşayan çocukların annelerinin kendilerini kabul red düzeylerini algılamalarının benlik saygıları açısından incelenmesi."konulu tez çalışmanızda Türkçeye uyarlanmış olduğumuz Ebeveyn Kabul- Red Ölçeğini kullanma isteğiniz tarafıma bildirilmiştir.

Bu araştırmada kullanılmak üzere, R.Rohner tarafından geliştirilmiş ve tarafımızdan adaptasyon çalışmaları yapılmış olan Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Anne ve Baba Türkçe çocuk kısa formunu kullanmak üzere yaptığınız izin talebiniz uygundur.

Araştırma amaçlı olarak kullanmanıza izin veriyorum.

Çalışmalarınızın bitiminde, bir kopyasını bana iletmenizi rica ediyorum.

Bilgilerinize,

Prof.Dr. Fatoş Erkman

Rektör Danışmanı

Eğitim Bilimleri Bölümü

Eğitim Fakültesi

Boğaziçi Üniversitesi

T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 83688308/605.99/2195388
Konu: Araştırma İzni

30/05/2014

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi : 26/05/2014 tarihli ve 48178250.302/5673 sayılı yazı

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programı öğrencisi Yasemin KAYADİBİ'nin "Parçalanmış Ailelerdeki Çocukların Anne Kabul-Red Algılama Düzeylerinin Benlik Saygısı Açısından İncelenmesi" konulu araştırmasının uygulama talebi incelenmiştir.

Üniversiteniz tarafından kabul edilen ve onaylı bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen araştırmanın, ilimizdeki ekli listedeki okulların öğrencilerine uygulanmasında sakınca görülmemektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen nüshalar kullanılacak olup, sonucun CD ortamında iki nüsha olarak gönderilmesi gerekmektedir.

Bilgilerinizi ve adı geçene tebliğini arz ederim.

Mukadder GÜRİSOY
İl Millî Eğitim Müdürü

EK:

- 1-Okul Listesi (1 Sayfa)
- 2-Anket Formu(7 Sayfa)

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Aynıdır.
...../20.....

30 MAYIS 2014

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. Evrak teyidi <http://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 0087-4546-3763-975a-9b0a kodu ile yapılabilir.

Abdülaziz Mah. Atatürk Cad. 42040 Meram/KONYA
Tel : 0332 353 30 50 Faks : 0332 351 59 40
Web : <http://konya.meb.gov.tr>
E-Posta : konyamem@meb.gov.tr

Strateji Geliştirme:
Bilgi:B.EKEN
Tel : 0332 353 30 50 /1316
istatistik42@meb.gov.tr

Araştırma Yapılan Kurumlar

- 1.A.Hazım Uluşahin Ortaokulu
- 2.Buhari İmam Hatip Ortaokulu
- 3.Barbaros İlköğretim Okulu
- 4.Cemal Bardakçı İlköğretim Okulu
- 5.Çumralıoğlu İmam Hatip Ortaokulu
- 6.İhsaniye İlköğretim Okulu
- 7.Karatay Cengiz Topel İlkokulu
- 8.Merve Eğitim Kurumları
- 9.Mehmet Hasan Sert İlkokulu
- 10.Maraşal Mustafa Kemal Ortaokulu
- 11.Niyaz Usta İlköğretim Okulu
- 12.Özel Gençlik İlköğretim Okulu & Ortaokulu
- 13.Özel Konya Esentepe İlköğretim Okulu
- 14.Vali Necati Çetinkaya Ortaokulu
- 15.23 Nisan İmam Hatip Ortaokulu

Ayrıca,

Dosteli Derneği

Konya Adliyesi Aile Mahkemesi

T.C.
KONYA
ADLİ YARGI İLK DERECE MAHKEMESİ
ADALET KOMİSYONU BAŞKANLIĞI

Sayı : 2014/972 Muh 25/04/2014
Konu : Yasemin KAYADİBİ

NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
ÖĞRENCİ İŞLERİ DAİRE BAŞKANLIĞINA

İlgi :24/04/2014 tarih ve 48178250.302/516 sayılı yazınız.

İlgi sayılı yazımızla Adliyemize başvuran Üniversiteniz öğrencisi Yasemin KAYADİBİ'nin "Parçalanmış Ailelerdeki Çocukların Anne Kabul-Red Algılama Düzeylerinin Benlik Saygısı Açısından İncelenmesi " adli tezi kapsamında Konya Adliyesi Aile Mahkemelerinde araştırma yapması Başkanlığımızca uygun görülmüştür.
Bilgilerinize rica olunur.

Mustafa Serhat ŞEN
Adli Yargı Adalet Komisyonu Başkanı
23586

"Bu evrak elektronik imza ile imzalanmış DYS üzerinden gönderilmiş olup ayrıca fiziki evrak gönderilmeyecektir"

Konya Adli Yargı İlk Derece Mahkemesi Adalet Komisyonu Başkanlığı
Tel: (0332) 221 31 51 | Faks: (0332) 221 31 53
Elektronik Ağ : <http://www.konya.adalet.gov.tr>
Ayrıntılı Bilgi İçin: Zabıt Katibi 139196 K. GÜLER
e-posta : konyakms@adalet.gov.tr

UYAP Bilişim Sisteminde yer alan bu dokümana <http://vatandas.uyap.gov.tr> adresinden TP9XBX6 - mNvUZxS - Xs63ad4 - fMbkDo= kodu ile erişebilirsiniz

Child PARQ/Control Mother (SF)

Çocuk/Ergen EKRÖ/Kontrol - Anne (Kısa Form)

Numara veya isim

Tarih

Yönerge: Bu sayfada anne-çocuk ilişkisini içeren ifadeler bulunmaktadır. Bu ifadelerin annenizin size olan davranışlarına uygun olup olmadığını düşünün.

Her ifadeyi okuduktan sonra o ifade annenizin size karşı davranışları konusunda ne kadar doğruysa, “Hemen hemen her zaman doğru”, “Bazen doğru”, “Nadiren doğru” veya “Hiçbir zaman doğru değil” şeklinde işaretleyiniz.

ANNEM	ANNEM İÇİN DOĞRU		ANNEM İÇİN DOĞRU DEĞİL	
	<i>Hemen Hemen Her zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
Ben hiç yokmuşum gibi davranır	☒	☐	☐	☐

© Rohner Research Publications, 2012
Translation and adaptation by F.Erkman, H.Gülay and S. Avaz.

ANNEM		ANNEM İÇİN DOĞRU		ANNEM İÇİN DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Hemen Her zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
1.	Benim hakkımda güzel şeyler söyler	☐	☐	☐	☐
2.	Bana hiç ilgi göstermez	☐	☐	☐	☐
3.	Neyi yapıp neyi yapamayacağımı tam olarak bildiğimden emin olmak ister.	☐	☐	☐	☐
4.	Benim için önemli olan şeyleri anlatabilmemi kolaylaştırır	☐	☐	☐	☐
5.	Hak etmediğim zaman bile bana vurur	☐	☐	☐	☐
6.	Beni büyük bir baş belası olarak görür	☐	☐	☐	☐
7.	Her zaman nasıl davranmam gerektiğini söyler	☐	☐	☐	☐
8.	Kızdığı zaman beni cezalandırır	☐	☐	☐	☐
9.	Sorularımı cevaplayamayacak kadar meşguldür	☐	☐	☐	☐
10.	Benden hoşlanmıyor gibi	☐	☐	☐	☐
11.	Yaptığım şeylerle gerçekten ilgilenir	☐	☐	☐	☐
12.	Bana bir sürü kırıcı şey söyler	☐	☐	☐	☐
13.	Ondan yardım istediğimde beni duymazlıktan gelir	☐	☐	☐	☐
14.	Ne söyleniyorsa onu aynen yapmam gerektiği konusunda ısrar eder.	☐	☐	☐	☐
15.	Bana istenilen ve ihtiyaç duyulan biri olduğumu hissettirir	☐	☐	☐	☐
16.	Bana çok ilgi gösterir	☐	☐	☐	☐
17.	Beni kırmak için elinden geleni yapar	☐	☐	☐	☐
18.	Hatırlaması gerekir diye düşündüğüm önemli şeyleri unuttur	☐	☐	☐	☐
19.	Eğer kötü davranırsam benden hoşlanmadığımı hissettirir	☐	☐	☐	☐
20.	Ne istersem yapmama izin verir	☐	☐	☐	☐
21.	Bana yaptığım şeylerin önemli olduğunu hissettirir	☐	☐	☐	☐

ANNEM		ANNEM İÇİN DOĞRU		ANNEM İÇİN DOĞRU DEĞİL	
		<i>Hemen Hemen Her zaman Doğru</i>	<i>Bazen Doğru</i>	<i>Nadiren Doğru</i>	<i>Hiçbir Zaman Doğru Değil</i>
22.	Yanlış bir şey yaptığımda beni korkutur veya tehdit eder	☐	☐	☐	☐
23.	Benim ne düşündüğüme önem verir ve düşündüklerim hakkında konuşmamdan hoşlanır	☐	☐	☐	☐
24.	Ne yaparsam yapayım, diğer çocukların benden daha iyi olduğunu hisseder	☐	☐	☐	☐
25.	Bana istenmediğimi belli eder	☐	☐	☐	☐
26.	Ne yaparsam kontrol etmek ister	☐	☐	☐	☐
27.	Beni sevdiğini belli eder	☐	☐	☐	☐
28.	Onu rahatsız etmediğim sürece benimle ilgilenmez	☐	☐	☐	☐
29.	Bana karşı yumuşak ve iyi kalplidir	☐	☐	☐	☐

Coopersmith Özsaygı Envanteri

(CSEI)

Aşağıda her insanın zaman zaman hissedebileceği bir takım durumlar maddeler halinde sıralanmıştır. Bu maddelerde belirtilen ifadeler, eğer sizin genellikle hissettiklerinizi tanımlıyor ve çoğunlukla size uygun geliyorsa ilgili sorunun karşısındaki "Evet" sütununa bir (X) işareti koyunuz. Bu ifadeler eğer genellikle sizin hissettiklerinizi tanımlamıyor ve çoğunlukla size uygun gelmiyorsa bu durumda da "Hayır" sütununa bir (X) işareti koyunuz.

Envantere yer alan soruların doğru ya da yanlış cevapları yoktur. Bu nedenle yanıtlarınızı verirken mantığınızdan çok duygularınıza kulak vermeyi unutmayınız. Kararsız kaldığımız durumlarda bile sadece bir seçeneği işaretleyiniz. Herhangi bir maddeye ilişkin her iki seçeneği de işaretlediğinizde ya da her iki seçeneği de boş bıraktığımızda bu soru maddesine ilişkin yanıtınızın geçersiz sayılacağını unutmayınız.

Evet Hayır

- ( ) ( ) 1- Başıma gelenlerden genellikle rahatsız olmam.
( ) ( ) 2- Sınıfın huzurunda konuşma yapmak bana çok güç gelir.
( ) ( ) 3- Eğer gücüm yetse kendimle ilgili değiştirmek istediğim pek çok özelliğini var.
( ) ( ) 4- Herhangi bir konuda fazla zorlanmadan karar verebilirim.
( ) ( ) 5- İnsanlar benimle birlikteyken hoş ve eğlenceli vakit geçirirler.
( ) ( ) 6- Evdeyken kolayca canım sıkılır keyfim kaçar.
( ) ( ) 7- Yeni şeylere alışmam uzun zaman alır.
( ) ( ) 8- Yaşıtlarım tarafından sevilirim,
( ) ( ) 9- Anne-babam genellikle duygularımı dikkate alır.
( ) ( ) 10- Genellikle pek direnmeden, kolayca pes ederim.
( ) ( ) 11- Anne benden beklentisi çok fazla (aşırı derecede).
( ) ( ) 12- Olmak istediğim gibi davranmakta yani kendim olmakla oldukça zorlanıyorum.
( ) ( ) 13- Hayatımdaki her şey karmakarışık
( ) ( ) 14- Arkadaşlarım genellikle fikirlerimi izlerler.
( ) ( ) 15- Kendimi değersiz görüyorum.
( ) ( ) 16- Pek çok kere evden kaçmayı (başımı alıp gitmeyi) düşündüğüm olmuştur.
( ) ( ) 17- Okuldayken sıkça canımın sıkıldığını hissederim
( ) ( ) 18- Çoğu insan kadar güzel görünüşlü biri değilim.
( ) ( ) 19- Söyleyecek bir şeyim olduğunda onu genellikle çekinmeden söylerim.
( ) ( ) 20- Anne-babam beni anlıyor
( ) ( ) 21- Çoğu insan kadar sevilmiyorum.
( ) ( ) 22- Anne-babamın çoğu zaman beni sanki zorladıklarını hissediyorum.
( ) ( ) 23- Okuldayken çoğu zaman cesaretim kırılıyor.
( ) ( ) 24. Sık sık keşke başka birisi olsam diye arzuluyorum.
( ) ( ) 25- Bana güvenilmez kendimi güvenilir biri olarak görmüyorum.

ÖZGEÇMİŞ

1972 yılında Konya’da doğdu. İlk ve orta tahsilini Konya’da tamamladı. 1995 yılında Selçuk Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü’nden mezun oldu. Başladığı resmi görevini, Türkiye’nin siyasi problemlerinden dolayı bırakmak zorunda kaldı. 1997-98 yıllarında özel bir kreşte yöneticilik, 1998-2006 yılları arasında yine özel bir rehabilitasyon merkezinde çocuk gelişimi uzmanlığı yaptı. Bu dönem içinde sosyal sorumluluk projelerinin gereği olan bir takım eğitim faaliyetlerinde bulundu. İngilizce eğitimini 2008-2013 yılları arasında bulunduğu Malezya’da aldı. Malezya Uluslararası İslam Üniversitesi Eğitim Psikolojisi Bölümü’nde başladığı lisansüstü eğitimine devam etmektedir. Halen aile şirketinde insan kaynakları müdürü olarak çalışmaktadır.

Üniversite eğitiminden sonra Kuran’ı Kerim hıfzını tamamlayan Y. Kayadibi, dört çocuk annesidir.